

Anniina Paavola

Lapsiperheiden yhteinen aika lasten kokemana

”Me tehdään ruokaa ja puhutaan”

Opinnäytetyö

Kevät 2014

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Anniina Paavola

Työn nimi: Lapsiperheiden yhteinen aika lasten kokemana. ”Me tehdään ruokaa ja puhutaan.”

Ohjaaja: Kerttu Veikkola

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 65

Liitteiden lukumäärä: 5

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ajankohtaista tietoa vanhempien ja lasten yhteisestä ajankäytöstä lasten näkökulmasta. Perheiden hyvinvointi on ollut vahvasti keskusteluissa läsnä myös yhteiskunnallisella tasolla. Opinnäytetyössäni pyrin ottamaan selvää paljonko lapset viettävät aikaa arkisin ja viikonloppuisin perheen kanssa, paljonko lapset viettävät aikaa yksin kotona sekä onko harrastuksilla, sisaruksilla ja vanhempien työssäkäynnillä merkitystä perheen kanssa yhdessä vietetylle ajalle. Lisäksi lapset saivat kertoa unelmapäivästään vanhempiensa kanssa.

Tutkimuksen toteuttamiseksi olen haastatellut erään eteläpohjalaisen koulun kuudesluokkalaisia oppilaita. Tutkimukseni oli määrällinen tutkimus, jossa osin toteutuu myös laadullinen tutkimus. Kyselylomake koostuu sekä avoimista että monivalintakysymyksistä. Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeen avulla. Vastauksia sain yhteensä 46 kappaletta, joita kaikkia voitiin käyttää. Aineiston analysoin IBM SPSS Statics 22- ohjelmalla sekä avoimet kysymykset sisällönanalyysiä käyttäen.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että lapset viettävät mielestään vanhempiensa kanssa aikaa riittävästi. Lapset kokivat viettävänsä aikaa yksin kotona sopivasti. Suurimpina rajoittavina tekijöinä vanhempien kanssa yhteiseen vietettyyn aikaan lapset kokivat olevan vanhempien työssäkäynnin, omien harrastusten ja kavereiden kanssa vietetyn ajan. Lapset viettivät yhdessä vanhempien kanssa viikonloppuisin enemmän aikaa kuin arkena. Tuloksien mukaan lapset viettivät vanhempien kanssa suurimmaksi osaksi aikaa ruoan valmistamisen ja ruokailun yhteydessä, televisiota katsellen sekä ulkoillen.

Avainsanat: varhaisnuoruus, perhe, vanhemmuus, perheen yhteinen aika

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor Degree Programme of Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Anniina Paavola

Title of thesis: Children's perspective of family shared time. "We cook and talk."

Supervisor(s): Kerttu Veikkola

Year: 2014

Number of pages: 65

Number of appendices: 5

The goal of this thesis was to provide current information of the time parents and their children spend together, from the children's point of view. The welfare of families has been strongly discussed at a societal level, too. This thesis aims at finding out how much time children spend together with their families both during weekdays and weekends, as well as how much time children spend alone at home, on hobbies, with siblings. Furthermore, the thesis inquires how the time that parents spend at work affect the time spend together with families. In addition, children were given the possibility to tell about their dream days with their parents.

To conduct the survey, sixth graders from a South Ostrobothnic school were interviewed. The research is mainly quantitative, but it also partly implements qualitative research methods. The questionnaire consists of both open and multiple choice questions. The data was collected through the questionnaires. 46 answers were received, which were all usable. The data was analysed with IBM SPSS Statistics 22-program, and the open questions with content analysis.

The results of the research showed that children considered that they spend enough time with their parents, and that the time they spend home alone was reasonable. The main factors they felt that limited their time with their parents were their parents' work, their own hobbies and the time that they spend with their friends. Children spent more time with their parents on weekends than on weekdays. According the results, children mostly spend their time with their parents while cooking and dining together, watching television and exercising outdoors.

Keywords: early youth, family, parenthood, family shared time

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO	7
2 NUORUUSIKÄ – MIKÄ SE ON?	9
2.1 Nuoruuden kehitystehtävät	10
2.2 Nuoren sosiaalinen kehitys	11
3 MIKÄ ON PERHE?.....	14
3.1 Perheet Suomessa.....	15
3.2 Vuorovaikutus perheessä.....	17
4 VANHEMMUUS	19
4.1 Vanhemmuuden eväät.....	21
4.2 Vanhemmuuden haasteet.....	23
5 YHTEINEN AIKA PERHEEN ARJESSA	25
5.1 Työn, harrastusten ja perheen yhteensovittaminen.....	25
5.2 Lapsen yksinolo	27
6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	30
6.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat	30
6.2 Aineiston keruu	31
6.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston analysointi.....	32
6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	33
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	36
7.1 Taustatiedot	36
7.2 Vastaajien harrastukset.....	39
7.3 Vanhempien työssäkäynti	41
7.4 Lapsen yksinolo kotona.....	43
7.5 Yhdessä vanhempien kanssa vietetty aika	44
7.6 Perheen yhteinen aika arkena	46

7.7 Perheen yhteinen aika viikonloppuna.....	48
7.8 Unelmien päivä	50
8 JOHTOPÄÄTÖKSET TULOKSISTA	51
9 POHDINTA	57
LÄHTEET	60
LIITTEET.....	65

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Sukupuolijakauma.....	36
Kuvio 2. Asuinmuoto.....	37
Kuvio 3. Sisarukset.....	37
Kuvio 4. Sisarusten määrä.....	38
Kuvio 5. Ajankäyttö omat harrastukset.....	40
Kuvio 6. Lasten yksinolo kotona.....	43
Kuvio 7. Arkisin vietetty yhteinen aika.....	46
Kuvio 8. Viikonloppuisin vietetty yhteinen aika.....	48
Taulukko 1. Äidin työssäkäynti.....	41
Taulukko 2. Äidin vuorotyö.....	41
Taulukko 3. Isän työssäkäynti.....	42
Taulukko 4. Isän vuorotyö.....	42
Taulukko 5. Asumismuodon merkitys lasten yksinoloon kotona.....	44
Taulukko 6. Vanhempien kanssa vietetty yhteinen aika.....	44
Taulukko 7. Yhteinen ajankäyttö vanhempien kanssa.....	45
Taulukko 8. Vanhempien kanssa yhdessä vietetyn ajan rajoittavat tekijät.....	45

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on perheen yhteinen aika. Olen pyrkinyt selvittämään tutkimuksessani lasten ja vanhempien yhdessä vietettyä aikaa lasten näkökulmasta arvioituna. Mielenkiinto aiheeseen syntyi, koska mielestäni sosionomin työpanosta tarvitaan tulevaisuudessa erityisesti lasten ja perheiden parissa. Lisäksi mediassa on havaittavissa se, miten työelämän luomat paineet ovat lisääntyneet, vanhemmuus on hukassa, lasten pahoinvointi lisääntynyt ja lasten ja vanhempien yhdessä vietetty aika vähentynyt.

2000- luvulla vanhemmuus, syrjäytymisen ehkäisy ja lasten pahoinvointi ovat olleet yleisessä keskustelussa todella paljon. Vanhemmat eivät aina onnistu tehtävässään ja olosuhteet, kuten vaativa työ, saattavat sotia pahasti vanhempien omia periaatteita vastaan. Vanhemmat saattavat tehdä taitamattomia kasvatustekoja pelkästään ymmärtämättömyyttään uskomalla edistävän lasten parasta. Vanhemmat saattavat helliä lapsiaan aivan liikaa, jolloin heistä kasvaa ”siivettäviä matkailaisia”. Kasvatus on vaativa tehtävä, sillä ellei ole kasvatusta ei ole elämää. Jotta voidaan kasvattaa, tarvitaan ihmisiä, jotka voivat tarjota kokemuksia, näkemyksiä, turvaa, rakkautta ja rajoja. Tarvitaan huolehtivia vanhempia ja auktoriteetteja. Vanhemmuus ja kasvatus ovat kestävyyslaji, jota ei voi hoitaa vasemmalla kädellä. Lapsen ja vanhempien runsas yhdessäolo ovat tärkeimpiä elementtejä. Yhdessäolo sitoo yhteen vanhempia, iloja ja suruja jakaessa. Se lujittaa lapsen ja vanhemman välistä tunnesidettä ja viitoittaa tulevaa yhteenkuuluvuutta. (Hakala 2011, 10–14; Remsu 2007, 23.)

Opinnäytetyötä tehdessäni minua kiinnostaa erityisesti se, viettävätkö lapset mielestään aikaa vanhempien kanssa tarpeeksi, onko perhemuodolla, vanhempien työssäkäynnillä, sisaruksilla ja lasten omilla harrastuksilla siihen vaikutusta. Lisäksi tavoitteenani oli selvittää, viettävätkö lapset aikaa paljon yksin ja mitä lapset ja vanhemmat tekevät yhdessä arkisin sekä viikonloppuisin. Lapset saivat myös kertoa unelmien päivästänsä yhdessä vanhempien kanssa. Opinnäytetyön teoriaosuudessa avaan käsitteitä varhaisnuoruus, perhe, vanhemmuus ja perheen yhteinen aika. Tämän jälkeen esittelen opinnäytetyön tavoitteita, tutkimusongelmia, toteu-

tusta ja tuloksia. Lopuksi tarkastelen saatuja tuloksia johtopäätöksissä ja pohdinnassa.

Tutkimuksen toteutin kvantitatiivisena tutkimuksena ja aineiston keräsin kyselylomakkeella. Opinnäytetyön kohdejoukoksi valikoitui erään eteläpohjalaisen koulun kuudesluokkalaiset oppilaat. Vastauksia sain yhteensä 46 kappaletta. Aineiston analysoin tilastollisia menetelmiä ja sisällönanalyysiä käyttäen.

2 NUORUUSIKÄ – MIKÄ SE ON?

Tässä luvussa käsittelen lapsen kehitystä varhaisnuoreksi ja nuoruuden kehitystehtäviä, koska tutkittavat elävät varhaisnuoruuden ikävaihetta. Varhaisnuoruudessa kehitetään kaikilla osa-alueilla ja tähän elämänvaiheeseen kuuluu paljon erilaista kokeilua, oman paikan etsimistä, kavereiden kanssa yhdessä olemista, onnellisia tähtihetkiä sekä mahdolltomalta tuntuvia ristiriitoja. Lisäksi kehitystehtävien avulla pyritään itsenäistymään ja siihen saadaan vanhempien lisäksi tukea tukiverkostosta, kuten ystäviltä.

Nuoruusikä sijoittuu ikävuosien 12–22 välille. Tämän vaiheen loppupuolella olemme jo täysi-ikäisiä ja persoonallisuus voidaan lukea jo suhteellisen muuttumattomaksi aikuisen persoonallisuudeksi. Nuoruusikä voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen, jotka ovat varhaisnuoruus 12–14-vuotiaana, varsinainen nuoruus 15–17 vuotiaana ja jälkinuoruus 18–22-vuotiaana. (Aalberg & Siimes, 2007, 67–68.) Nurmen, Ahosen, Lyytisen, Pulkkinen & Ruoppilan (2006, 121) mukaan siirtymä keskilapsuuteen tapahtuu kehityksen kaikilla tasoilla systemaattisesti siten, että biologisessa, kognitiivisessa ja sosiaalisessa kehityksessä tapahtuvat muutokset nivoutuvat toisiinsa ja tekevät yhdessä kehityksen mahdolliseksi.

Varhaisnuoruus eli varhaismurrosikä alkaa keskimäärin 9–12 vuoden iässä. Ikävaiheesta voidaan käyttää myös nimityksiä esipuberteetti ja keskilapsuus. Yksilöiden kehitys vaihtelee tässä vaiheessa todella paljon ja kiinnostuksen kohteet voivat olla hyvinkin erilaisia. Toiset varhaisnuoret saattavat leikkivät vielä kotia kun toiset saman ikäiset alkavat harjoittelemaan jo seurustelua. Varhaislapsuus, jolloin fyysinen ja henkinen kehitys oli nopeaa, on takana ja edessä on uusia muutoksia tuova murrosikä. (Jarasto & Sinervo 1998, 47.)

Keskilapsuudessa fyysinen kasvu jatkuu tasaisena, tosin aivojen kohdalla nopea ja hidas kasvu vuorottelevat. Tiedonkulku lapsen aivoissa nopeutuu ja tarkentuu. Lapsen lihashallinta ja koordinaatio paranee ja liikkeet automatisoituvat. Leikkiminen ja esimerkiksi koulumatkojen takia lisääntynyt liikunnan määrä kehittävät lapsen motorisia taitoja entisestään. (Ahonen ym. 2007, 72–74.)

Keskilapsuudessa erityisesti samaa sukupuolta olevien ystävien merkitys korostuu. Vuorovaikutus herkistää lasta toisten lasten näkemyksille ja kehittää reiluuutta ja tasapuolisuutta. Henkilökohtaisissa ystävyys-suhteissa opitaan myös luottamusta. (Ahonen ym. 2007, 109–110.) Harrastukset ja myönteinen vapaa-ajan vietto kehittävät lapsen taitoja edelleen suojaten myös riskikäyttäytymiseltä, joten vanhemmat voivat vaikuttaa tähän ohjaamalla lasta kehittävien aktiviteettien pariin. Yhtä lailla heidän vastuullaan on valvoa lapsen television ja tietokoneen käyttöä sekä konsolipelien pelaamista, jotta lapsi ei uppoa liiaksi virtuaalimaailmisiin. (Ahonen ym. 2007, 111, 117.)

Keskilapsuudessa vertaissuhteista tulee yhä tärkeämpiä, sillä ne tarjoavat lapselle mahdollisuuden oppia erilaisia vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, läheisyyttä ja luottamusta sekä tasa-arvoisuutta. Yhtä lailla sosiaalisten kontaktien puuttuminen tai kiusatuksi tuleminen kasvattavat myöhemmän ongelmakäyttäytymisen riskiä sen lisäksi, että lapsi kokee sosiaalista kipua. (Ahonen ym. 2007, 121–122.) Silti myös perheen merkitys säilyy, sillä vanhemmat vaikuttavat lapsen toimintatapoihin monilla eri tasoilla. Vanhemmat välittävät lapselle erilaisia normeja ja toimivat mallina esimerkiksi tupakan ja alkoholinkäytön suhteen. Runsas alkoholinkäyttö heijastuu etenkin poikien juomiskäyttäytymiseen. Poikiin vaikuttaa myös vanhempien ammattiasema. Tyttöjen ongelmat sen sijaan liittyvät vanhempien tietämättömyyteen heidän tekemisistään, mikä kertoo luottamuspulasta. (Ahonen ym. 2007, 117–119.)

2.1 Nuoruuden kehitystehtävät

Nuori kehittyy kohti aikuisuutta päämääränään itsenäistyminen. Nuori siirtyy lapsen täydellisestä riippuvuudesta vähitellen itse hankittuun autonomiaan. Autonomian saavuttamiseksi nuoren on ratkaistava ikäkauteen kuuluvat kehitystehtävät. Irrottautuminen omien vanhempien tarjoamasta tyydytyksestä ja heihin kohdistuneista toiveista on, sekä myöhemmin vanhempien uudelleenlöytäminen aikuisella tasolla on yksi nuoruuden kehitystehtävistä. Ikätoverit tulevat korvaamaan vanhempia osittain. Toiseksi kehitystehtäväksi muodostuu muuttuvan ruumiinkuvan, seksuaalisuuden sekä oman seksuaalisen identiteetin jäsentäminen: Nuoruus-

dessa oma keho pyritään ottamaan hallintaan. Kasvetaan ja kehitytään naiseksi tai mieheksi. Kolmas kehitystehtävä on ikätovereihin ja heidän apuunsa turvautuminen nuoruusiän kasvun ja kehityksen aikana: Ikätoverien tuki yhdessä vanhempien tuen kanssa luo myönteiset olosuhteet nuoren kasvulle ja kehitykselle. (Aalberg & Siimes 2007, 67–68.)

Nuoruuden tehtävänä on ottaa oma keho hallintaan. Itsenäistytään, opitaan hallitsemaan sisäiset yllykkeet ja jäsenetään seksuaalisuutta naisena tai miehenä. Varhaisnuori elää ristiriitaista aikaa elämässään. Itsenäistymisen tarve vaatii enemmän tilaa, nuori haluaa irti vanhemmistaan, mutta toisaalta eriytymisen herättää halun palata riippuvuuteen. Nuori tuntee välillä, että vanhemmat eivät ymmärrä mitään ja voi sen vuoksi käyttäytyä uhmakkaasti heitä kohtaan. Ikävaiheelle tavanomaista on korostaa välillä itsenäisyyttä kun taas välillä nuori palaa lapsenomaisuuteen. Itsenäistyäkseen nuori tarvitseekin erilaisia vastoinkäymisiä, joita voi syntyä arkipäiväisistä asioista. Näitä kiistoja nuori provosoi vanhempiensa kanssa. Nuori kokee välillä vanhempansa itsenäistymisensä esteeksi, arvostelee heitä eikä noudata heidän sääntöjään ja määräyksiään. Kaveripiirin ja ystävien merkitys korostuu ja menee jopa vanhempien edelle ja nuori alkaa huolehtia omista asioistaan enemmän. Varhaisnuorelle ystävien ja ikätovereiden muodostama tukiverkko onkin tärkeä nuoren etsiessään itselleen omia arvoja ja normeja. Ideaali tilanne olisikin, että nuori saisi tukiverkoltaan juuri oikeanlaista tukea, jotta voisi nauttia hämmennyksestä huolimatta omasta kasvusta ja kehityksestään. (Aalberg & Siimes 2007, 67–69.)

2.2 Nuoren sosiaalinen kehitys

Perheen tarjoamalla toimintaympäristöllä ja vuorovaikutuksen määrällä on keskeinen merkitys nuoren kehitykselle. Nuoren tukipilareina voidaan pitää elintärkeitä elementtejä, kuten vuorovaikutus, rakkaus, turvallisuus ja yhdessä tekeminen. Perheen tulotaso, vanhempien koulutustaso, ammatin arvostus ja asuinolot vaikuttavat siihen, millaiset edellytykset vanhemmilla on kasvattajina ja millaisen kasvuympäristön he pystyvät lapsilleen luomaan. Perheen sosiaalisella asemalla on tutkittu myös olevan merkitystä nuoren kanssa käytäviin keskusteluihin ja niiden ai-

heisiin. Perheen koko, yksinhuoltajuus ja vanhempien ikä vaikuttavat osaltaan nuoren kehitykseen. Sisarusten vaikutuksista nuoren sopeutumiseen on ristiriitaisia tuloksia. Yksinhuoltajaperheissä nuoren kehityksenhäiriöt liittyvät usein rasitustekijöihin ja tukisysteemien puutteeseen, jotka ovat seurausta muuttuneesta perhetilanteesta. Iän merkitystä nuoren kasvuun ja kehitykseen on tutkittu siten, että hyvin nuoret vanhemmat eivät kykene luomaan vakaata ja turvallista kasvuympäristöä lapselleen oman kypsymättömyyden ja elämäntilanteen vuoksi. (Ahonen ym. 2007, 200–202.) Perheen sisarusuhteisiin vaikuttavat monet eri asiat, kuten lasten ikä ja ikäero, sukupuoli, lasten yksilölliset ominaisuudet, mielenkiinnon kohteet, persoonallisuus ja terveydentila. Pienemmissä perheissä vanhemmilta voi saada enemmän aikaa, isommissa perheissä isompaan rooliin voivat astua sisarusten väliset suhteet. Perhetyypistä riippumatta merkitystä on sillä, miten muut perheenjäsenet otetaan huomioon ja miten perheessä ilmaistaan omia tunteita. Lapsi, joka saa turvallisen hoivan vanhemmaltaan, pystyy osoittamaan sitä myös sisarilleen. Syntymäjärjestyksellä on myös usein merkitystä asemaan toimia perheessä, esimerkiksi usein odotetaan vastuunkantamista. Keskimäinen lapsi saattaa jäädä usein kakkoseksi. Kuopusta pidetään aina perheen vauvana ja hän saa jakamatoman huomion viimeistään siinä vaiheessa kun muut sisarukset muuttavat pois kotoa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, [viitattu 29.3.2014].)

Nuorelle vapaa-aika on erilaisten taitojen ja toimintapätevyyksien sekä arvojen ja arvostuksen kehittämisen maailma. Erilaiset harrastukset toimivat oppimiskenttänä, samoin vuorovaikutustaidot, itsenäistyminen ja oman elämän hallinnan kehittyminen, ryhmässä toimiminen ja toisten ohjaamisen harjoittelu ovat asioita joita nuoret itse kokevat tärkeiksi harrastusten merkityksistä kysyttäessä. Harrastuksista on muotoutunut todella tärkeä kasvattaja kodin ja koulun rinnalle. (Ahonen ym. 2007, 205–206.)

Ahosen ym. (2007, 233) mukaan kodin ja koulun on toimittava vuorovaikutuksessa ja tehtävä yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Koulun oppilashuollon palvelut ovat lakisääteisiä, joiden on tarkoitus tukea oppilasta koulutyössä sekä vanhempia kasvatustehtävässä. Oppilashuoltotyön tavoitteena on moniammatillisesti lisätä oppilaiden hyvinvointia sekä ennaltaehkäistä sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia. Lahtinen (2011, 323) käsittää kodin ja koulun yhteisenä

päämääränä olevan lasten ja nuorten oppimisen edistämisen, turvallisuuden ja koko kouluyhteisön hyvinvoinnin yksilö- ja yhteisötasolla. Toimiva yhteistyö edellyttää aktiivisuutta ja aloitteellisuutta molemmilta kasvattajilta. Kouluyhteisöllä on erityinen kasvatusero oppilaan itsetunnon ja minäkäsityksen rakentumisessa. Huolenpito lapsista ja nuorista kiireisen kouluarjen keskellä kuitenkin usein unohtuu. (Peltonen & Säävälä 2001, 195.)

Koen, että varhaisnuoruuden kehitys on ensimmäinen askel kohti itsenäisempää elämää. Mielestäni varhaisnuoruuden kehitystehtävät ovat haastavia sekä lapselle että vanhemmille, koska varhaisnuori tasapainoilee itsenäisyyden ja vanhempien riippuvuuden välillä. Omasta kokemuksesta mukaan kaveripiirillä ja harrastuksilla on todella merkittävä rooli varhaisnuoren kehitykselle ja kasvulle tässä elämän vaiheessa. Nykyään nuoret kohtaavat yhä useammin sosiaalisen median avulla mikä on mielestäni huolestuttavaa, sillä aito kohtaaminen ihmisten välillä luo pohjaa hyvälle vuorovaikutustaidoille tulevaisuutta varten.

3 MIKÄ ON PERHE?

Tässä luvussa avaan perhe-käsitteen, joka on nykyään todella monisäikeinen ja näyttölee tutkimuksessani suurta roolia. Lisäksi kerron perheiden tilanteesta Suomessa sekä perheen vuorovaikutuksen merkityksestä.

Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Myös jompikumpi vanhemmista voi muodostaa perheen lasten kanssa. Perheeseen eivät kuulu asunnossa asuvat perheen ulkopuoliset henkilöt, vaikka he olisivat sukulaisia. Myöskään yhdessä asuvat sukulaiset esimerkiksi serkukset tai sisarukset eivät keskenään voi perustaa perhettä. Lapsiperheeksi perhe voidaan laskea jos kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Tilastokeskus, [viitattu 3.9.2013].)

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa esimerkiksi (Jallinoja 1985 ja 2000) on perhettä määritelty kahdella tavalla. Ensimmäisessä rakenteellisessa määrittelyssä on otettuhuomioon, keitä perheeseen kuuluu eli ketkä katsotaan perheen jäseneksi. Parisuhde määritellään perheen perustajaksi eli perhe syntyy parisuhteen myötä. Perheen tunnusmerkkejä ovat lasten ja vanhempien hyvä sukupolvisuhde, yhdessä asuminen sekä taloudellinen yhteisyys. Toisessa teoreettisessa määrittelyssä perhe luetaan yhteiskunnan perusyksiköksi. Perhe turvaa jäsentensä hyvinvointia ja yhteisön jatkuvuutta. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivèn, Neuvonen & Kurvinen 2006, 54). Nuorelle perhe on tärkeä ja tunne siitä että kuuluu perheeseen, johonkin yhteisöön esimerkiksi koululuokkaan, tyydyttävät hänen yhteisöllisyyden tarpeet. Näiden yhteisöjen puuttuessa on vaarana hakea yhteisöllisyyden tunnetta huumeiyhteisöistä tai rikollisliigasta. Rikkomuksista ja tottelemattomuudesta rangaistaan, sitoutumisesta palkitaan. Tämän vuoksi perheen jatkuva varuillaanolo, tiedonanto ja tuki, hyväksyntä ja läsnäolo ovat äärettömän tärkeitä osia alueita lapsen kehitykselle. (Cacciatore 2005, 37–38.)

Ijäksen (2009, 13–17) mukaan perhe määritellään yksiköksi, johon kuuluu kaksi sukupolvea. Usein perheeseen kuuluu sekä aikuisia että lapsia, lapsiksi määritellään alle 18-vuotiaat. Ihmisillä on kuitenkin erilaisia käsityksiä ja ajatuksia siitä,

mikä perhe on. Pohjoismaissa pidetään ydinperhettä omana perheenä, yhteisöllisissä maissa kuten Aasiassa perheisiin luetaan koko lähisuku, vanhempien ja sisarusten lisäksi isovanhemmat, sedät, tädit ja serkut ja vielä enemmänkin. Perheiksi voidaan kutsua myös esimerkiksi pariskuntia, yksinhuoltajaperheitä, avioero-perheitä, uusperheitä, adoptioperheitä ja sateenkaariperheitä. Lisäksi nykyään on perheitä, jotka ottavat sijoituslapsia. Myös maahanmuuttajaperheet tuovat omat kulttuurinsa perhekäsitykseen ajatusmaailmaan.

3.1 Perheet Suomessa

Suomessa oli vuoden 2011 lopussa yhteensä 581 000 lapsiperhettä, jossa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Määrä on pienentynyt edellisvuodesta 1 800 perheellä. Pienenemiseen vaikuttavat muun muassa matala syntyvyys, synnytysien nousu ja ikäluokkien kokojen vaihtelu. Lapsiperheessä asui vuodenvaihteessa kotona keskimäärin 1,83 lasta ja yleisin perhemuoto on edelleen avioparin perhe, 61 %. Saman sukupuolen rekisteröity pari on vanhempina hieman yli 300 lapsiperheessä. (Tilastokeskus, [viitattu 4.9.2013].)

Suomessa perhe on usein lapsen lähin kasvuympäristö. Perheen tehtävänä on huolehtia lapsen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisista tarpeista. Lapset sitovat perheeseensä syvimmit, pysyvimmit ja jatkuvimmat siteet. Arkipäivässä perheellä on iso merkitys ihmisen elämässä. Perhe on historiallisessa mielessä suhteellisen nuori osa yhteiskunnan hoiva- ja tuotantojärjestelmää. 1800-luvulla Suomessa syntyi ydinperheideaali ja 1920-luvulla se oli jo elämäntavan malli. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 17.)

Toisen maailmansodan jälkeen länsimaiset perheet ovat muuttuneet seurauksena taloudellisista ja sosiaalisista muutoksista. Ihmisillä voi olla elämän aikana erilaisia perhemuodostumia. Perhe-käsitettä ei voida enää tarkastella yleisenä käsitteenä, koska se hahmottuu monisävyisenä ja moniulotteisena. Suomessa tänä päivänä eroavat toisistaan elämänvaiheena ja rakenteellisesti naisen ja miehen muodostamat ydinperheet, avioerojen jälkeiset uusperheet, samaa sukupuolta olevien kumppaneiden perheet, lapsen perheet ja eläkeläisperheet. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 18.)

Nykyään Suomessa tullaan isäksi ensimmäisen kerran keskimäärin 30-vuotiaana ja äidiksi 28-vuotiaana. Lasten hankinta on siirtynyt myöhemmälle iälle ja ensisynnyttäjien keski-ikä on kohonnut. Tähän ovat vaikuttaneet arvo- ja normimuutosten lisäksi myös, että yhä useampi nainen kouluttautuu ja hankkii ammatin. Koulutuksen myötä palkkatyöhön osallistuminen on kasvanut voimakkaasti. Monet yhteiskunnanjärjestelmät, esimerkiksi perhepolitiikka, eivät suosi perheellistymistä. Tästä esimerkkinä ovat ansiosidonnainen äitiyspäiväraahajärjestelmä ja hyvin matala perusäitiyspäiväraha. Eikä myöskään yhä tiukentuva opiskelutahti ja työelämän vaatimukset kannusta nuoria perheellistymään. Lisäksi paljon naisia työllistävät alat tarjoavat lyhyitä määräaikaista työsuhteita. (Miettinen & Rotkirch 2012, 8-9.)

Vaikka vanhemmat ovat pääasiallisesti vastuussa lapsen kasvattamisesta ja huolehtimisesta, on kasvatusta kuitenkin monella tapaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä. Suomessa yhteiskunta tukee lapsiperheitä tarjoamalla heille sosiaali- ja terveystaloudellista tukea. Tukitoimien tavoite on parantaa lapsiperheiden hyvinvointia. Perheille kohdennettuja tukitoimia ovat esimerkiksi sosiaalihuolto, terveydenhuolto ja neuvola, päivähoito sekä lastensuojelu. Julkisten palveluiden lisäksi palveluita tarjoavat yksityiset yritykset ja järjestöt sekä seurakunnat. Vanhempien ja perheiden kohdatessa haasteita, on yhteiskunnan tehtävä tukea heitä kasvatustehtävässä. (Ritmala, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2010, 34–55.)

Mielestäni yhteiskunnan tarjoama tuki ei tällä hetkellä perheille ole riittävää. Perheille tarjottava konkreettinen apu on vähäistä valtion ja kuntien säästötoimista johtuen. Kunnat tarjoavat esimerkiksi perhetyötä useissa kunnissa ainoastaan perheille, jotka ovat lastensuojelun asiakkaita, ja joilla on jo olemassa kriisivaihe. Työtä tehdään mielestäni aivan liikaa korjaavalla otteella, kun sitä mielestäni tulisi perheille antaa ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa.

Kasvatuskumppanuus -menetelmän tarkoitus on rakentaa dialogista kasvatuskultuuria sekä edistää vuorovaikutusta eri kasvatustahojen välillä. Kasvatuskumppanuudella vanhemmat ja eri ammattilaistahot sitoutuvat huolehtimaan lapsen hyvinvoinnista yhteistyössä. Perheiden kasvatuskumppaneina ovat varhaiskasvatuksessa, kouluissa, perhekeskuksissa, lastensuojelussa ja lapsen vapaa-ajan ympä-

ristöissä toimivat ammattilaiset. Ammattilaiset pyrkivät tunnistamaan lapsen erityisen tuen ja avun tarpeen mahdollisimman varhain. Heidän tehtävänä on myös lisätä vanhempien osallisuutta lapsen kehitysympäristöihin sijoittuvissa palveluissa. Toimivan yhteistyön kannalta keskeistä on vanhempien ja ammattilaisten välinen luottamus ja kunnioitus. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, [viitattu 1.2.2014].)

Varhaiskasvatuksessa tulisi mielestäni panostaa enemmän perhetyöhön ja perheohjaukseen. Kasvatuskumppanuus- menetelmään tulisi mielestäni palkata henkilöstöä tekemään työtä erityisesti perheiden kanssa. Mielestäni tässä lapsen elämänvaiheessa lapsen ja perheen hyvinvointiin havaintojen perusteella on otollisin aika puuttua ja tarpeen vaatiessa ohjata avun piiriin.

Nykyisin isona vanhemmuuden ongelmana voidaan pitää vanhempien eristyneisyyttä tukivanhemmuuden puuttuessa. Kunnalta on vaikea saada kotiapua ja lasten päivähoitopaikat saattavat vaihdella usein. Suuren muuttoliikenteen tai muiden syiden vuoksi kaikilla ei ole myöskään isovanhempia lastenhoidon tukena. (Cacciatore 2005, 37.) Vanhemmat tarvitsevat sosiaalisia suhteita ja yhteisöllisyyttä. Ystävät, tuttavat ja sukulaiset ovat tärkeitä, ja heiltä saa myös tukea tarvittaessa. (Väestöliitto, [viitattu 16.1.2014].)

3.2 Vuorovaikutus perheessä

Lapsi opettelee ihmissuhdetaitoja kotona ja lapsuudenperheessä, jotka antavat perustaidot ja lähtökohdat omaan elämään. Lapsen ensimmäisten vuosien vuorovaikutuskokemukset tapahtuvat lapsuudenperheessä ja kokemukset vaikuttavat minäkokemuksen ja itsetunnon muotoutumiseen. Itsetunnon ja terveen itsearvostuksen peruskivijalka on siinä, kuinka lapsi hyväksytään ja huomioidaan omana itsenään lapsuudenperheessä. Hyvinä rakennusainein itsearvostukselle ovat riittävä positiivinen palaute ja vanhempien tuki, rakastetuksi ja hyväksytyksi tulemisen tunne. Niiden kautta lapsi oppii luottamaan sekä itseensä että toisiin ihmisiin. Lapselle saattaa aiheutua vuorovaikutushäiriöitä, jotka heijastuvat aina aikuisuuteen

saakka mikäli lapsuudenperhe ei pysty tuottamaan lapselle riittävää turvallisuudentunnetta ja eläytymään lapseen tunnetasolla. (Kaimola 2005, 11–12.)

Vanhempien tehtävänä on vahvistaa lapsessa herääviä myönteisiä tunteita ja toisaalta tyyntyyttää lapsen kielteisiä tunteita. Lapsi oppii pienenä vanhempiensa kautta säätelemään tunteitaan, vanhemmat voivat lievittää lapsen kokemaa stressiä opettelemalla hyödyntämään kosketusta. Turvallisuudentunnetta voidaan lisätä syliin ottamisella sekä eläytyvällä ja tyyntyttävällä kosketuksella, sillä voidaan myös vähentää stressiä ja saada aikaan välitöntä rauhoittumisen tunnetta. Suuri osa perheessä käytetystä vuorovaikutuksesta on sanatonta, usein tiedostamatonta viestintää – viestit välittyvät äänenpainojen, katseiden, kosketuksen tai läheisyyden tai niiden puuttumisen kautta. Perusturvallisuuden ja –luottamuksen tulisi siis kehittyä lapsuuden aikana, että lapsi voi turvallisen aikuisen seurassa opetella kokemaan ja ilmaisemaan tunteitaan elämän eri tilanteissa sekä hallitsemaan elämään kuuluvaa stressiä. Lapsen on hyvä saada myös kokemus siitä, että on turvallista ottaa etäisyyttä vanhemmista ja palata taas takaisin ilman hylätyksi tulemisen pelkoa. Hyvään itsetuntoon sisältyy tunne ja tietoisuus omista turvallisista rajoista sekä toisten rajojen kunnioittamisesta. (Kaimola 2005, 13–14.)

Perheen vuorovaikutuksella on mielestäni iso merkitys lapsen tunteiden ilmaisuun. Lapsen on hyvä oppia ilmaisemaan ja käsittelemään kaikenlaisia tunteita. Koen, että sitä edesauttaa vanhempien oma esimerkki. Mielestäni vanhempien tulisi näyttää avoimesti omat tunteensa aina ilosta suruun ja pettymyksestä ikävään, sekä keskustella niistä lapsen kanssa hänen ikätasolle ja kehitykselle sopivassa määrässä.

4 VANHEMMUUS

Vanhemmuutta on monenlaista. Jokainen vanhempi haluaa varmasti olla mahdollisimman hyvä vanhempi omalle lapselleen. Uskon, että hyvään vanhemmuuteen saadaan eväät omasta lapsuudesta ja sukupolvien välinen vanhemmuus vaikuttaa omaan kasvatustyyliin lapsen vanhempana. Tässä luvussa käsittelen vanhemmuutta, vanhemmuuden eväitä sekä vanhemmuuden haasteita.

Vanhemmuus voi olla muun muassa biologista, juridista, psyykkistä ja sosiaalista. Biologinen vanhemmuus tarkoittaa geeniperimän siirtämistä lapselle samoin kun juridinen vanhemmuus, siitä käytetään käsitettä huoltajuus. Psyykkinen vanhemmuus puolestaan tarkoittaa sitä, että lapsi kokee aikuisen tunnetasolla vanhemmakseen. Sosiaaliseseen vanhemmuuteen kuuluu se käytännön asioiden hoitaminen. (Vilén ym. 2006, 86.) Kinnusen (2003, 9) mukaan vanhemmuus on yksi tärkein elämäntehtävä mikä ihmiselle on annettu. Vanhemmuus on nähty luottamustehtävänä, jota kukaan muu ei voi täyttää. Lisäksi vanhemmuus on jokaisen vanhemman mittainen tehtävä, ja lapsille omat vanhemmat ovat ainoat oikeat vanhemmat. Mäkijärvi (2008, 135–136) puolestaan arvioi vanhemmuuden olevan yksi suurimmista elämäntehtävistä, ja siksi sen olevan todella arvokas. Jokainen vanhempi on tarpeeksi riittävä omana itsenään vaikka vanhemman vastuu on suuri. Lapsi antaa pyyteetöntä rakkautta vanhemmilleen ilman ehtoja tai vaatimuksia vanhemmuudesta. Vanhempi tarvitsee vain rohkeuden luottaa omaan itseensä sekä kykyä kuunnella ja ajatella lasta.

Se, mitä onnistunut vanhemmuus tarkoittaa ei ole itsestään selvä tai muuttumaton määritelmä. Ihannevanhemmuus on erilaisissa valtakamppailuissa syntynyt ja muotoutunut käytäntö. (Jokinen 2005, 126–127.) On olemassa monia valmiita määritelmiä hyvästä vanhemmuudesta, jatkuva mediatykytys ja myytit ihannevanhemmuudesta vaikeuttavat varmasti oman tien löytämistä. Vanhempien on itse määriteltävä oma vanhemmuus elääkseen hyvinvoivana ja onnellisena, koska kaikilla on erilaiset arvot ja toiveet vanhempana olemiseen. Hyvän vanhemman saappaat ovat suuret mutta eivät mahdottomat täytettäväksi, jokaisella äidillä ja isällä on mahdollisuus onnistua tehtävässään. Vanhemmuudessa ei tarvitse onnis-

tua täydellisesti, on tärkeää, että perheessä on riittävästi turvaa ja aikuisen läsnäoloa. (Envall 2005, 28.)

Tanskalainen psykologi Bengt Hougaard kutsuu lapsen parasta haluavaa, sujuvaa ja tulevaisuuteen keskittyvää kasvatustapaa curling -vanhemmuudeksi. Curling on jääpeli, jossa hitaasti liikkuva kiekko yritetään saada mahdollisimman nopeasti määränpäähän. Liikettä nopeutetaan kiillottamalla reitti kiekon edestä liukkaaksi ja helpoksi edetä. Lapsen tietä ja etenemistä helpottavia tekijöitä ovat yhdistetty yhteiskunnan kiihtynyt kehitys sekä vaatimukset työelämässä ja lasten hoito- ja kasvatuskentässä. Curling- vanhemmuus kuvaa hyvinvoivaa perhettä, jossa lapseen keskitytään paljon ja vanhemmat ovat kiinnostuneita tämän tekemisistä. (Martsola 2006, 39.) Curling-vanhemman täytyy lapsen kasvaessa päästää irti lapsistaan ja antaa lapsen nähdä elämä sellaisena kuin se todellisuudessa on, erilaiset vastoinkäymiset mukaan lukien. Vanhempien ylihuolehtiva kasvatustyyli tekee lapsista entistäkin haavoittuvampia. (Carling & Cleve 2006, 12–13.)

Autoritaarisessa kasvatustyyliässä aikuisen sana on laki, säännöt ovat selvät ja usein joustamattomat. Selkeällä kasvatuksella pyritään luomaan lapselle turvallisuuden tunnetta ja opettamaan hyviä käytöstapoja. Vanhempi asettaa tavoitteet ja jakaa palkinnot ja rangaistukset. Vaarana autoritaarisessa tyyliässä on rakkauden hukkuminen tiukkojen rajojen taakse. Lapsella ei ole mahdollisuuksia osoittaa pettymyksen tai kiukun tunteitaan, ja hän voi kokea tulevansa rakastetuksi vain kilttinä. Ohjaavassa vanhemmuudessa lasten ajatuksia ja mielipiteitä kuunnellaan tiettyyn rajaan saakka. Lapsille asetetaan selkeät, hyvin perustellut rajat ja niiden rikomisella on tarkoituksenmukaiset seuraukset. Vanhemmat ovat perheen johtajia ja vastuunkantajia, mutta lastenkin tunteet ja tarpeet ovat tärkeitä. Tällä kasvatustyyllillä lapsi oppii tulemaan toimeen erilaisten tunteidensa kanssa ja hänelle kehittyy hyvä, vahva itsetunto. (Kersanet, [viitattu 11.2.2014].)

Mielestäni curling- vanhemmuus on nykyajan trendi kasvatustyyliässä – se on helppoksi havaittu kasvatustyyli, jota mielestäni käyttävät urakeskeiset ja kunnianhimoiset vanhemmat, jotka haluavat lapselleen vain parasta ilman pettymyksiä. Tämä kasvatustyyli ohjaa mielestäni lasta aivan väärille urille, koska lapsi ei opi selviytymään itse eikä siedä lainkaan pettymyksiä. Autoritaarinen kasvatustyyli puo-

lestaan on omien kokemusten mukaan usein perintöä omasta lapsuudenkodista ja sieltä saamasta kasvatuksesta. Lisäksi koen, että siihen vaikuttaa olennaisesti vanhempien oma persoonallisuus. Ohjaava vanhemmuus on mielestäni lapsen kasvatukselle ja kehitykselle paras kasvatustyyli. Koen, että tätä kasvatustyyliä toteuttavat vanhemmat, joilla on tietoa kasvatuksen merkityksestä ja he haluavat panostaa lapsen kasvatukseen.

4.1 Vanhemmuuden eväät

Sihvolan (2006, 103–104) mukaan hoiva on kivijalka vanhemmuudelle. Määritelmän mukaan se on hoitoa, vaalintaa, huolenpitoa, suojaa ja turvaa. Lisäksi se on hellyyttä ja välittämistä. Hoivan avulla vanhemmat välittävät niin henkisesti kuin fyysisellä tasollakin rakkauttaan lapselle. Hyvällä huolenpidolla lapsi saa turvallisuuden tunteen ”matkalaukkuunsa” koko loppuelämäkseen. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 115) kirjoittaa, että yksi riittävän hyvä kiintymyssuhde takaa sen, että lapselle voidaan taata hyvä kasvu. Vauvaikäisenä lapsi tarvitsee intensiivisen hoivosuhteen sekä aikuisen, joka kestää vauvan täydellisen riippuvuuden. Pikku hiljaa kasvaessaan lapsi alkaa irrottautua ja lopulta itsenäistyä.

Rajat ja rakkaus on tuttu kasvatushokema, joka pitää täysin paikkaansa. Lapsi oppii hyvät sosiaaliset taidot saamalla rakkautta ja vanhempien asettamalla rajoja. Rajojen täytyy olla lujat ja tukevat, mutta myönteisillä tunteilla pehmustetut. Ne toimivat huolenpidon suoja-aitoina, jotka pitävät lapsen turvassa liian rajuilta sosiaalisilta kolhuilta. (Juusola 2011, 21.)

Lapsen saaminen on suurelle osalle ihmisistä käännekohta omassa elämässä. Vanhemmuus on yhtä aikaa rikastuttavaa ja haastavaa. Vanhemmuuteen kasveetaan lapsen myötä, ilot ja murheet muuttavat muotoaan lapsen varttuessa ja ne ovat osa jokapäiväistä arkielämää. Perheen arjessa rakentuu vastavuoroinen suhde vanhempien ja lapsen välille, se on tärkeä osa molempien osapuolten hyvinvointia. Päivittäin vastaan tulevat yhteiset ilonaiheet auttamaan jaksamaan, riidanaiheet puolestaan kuormittavat perheen arkea; erimielisyyksiä ei kuitenkaan voi välttää ja sovinnon hetket ovat arvokkaita. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 60.) Myös Kaimolan (2005, 14) mukaan vanhemmuuteen on kasvettava eikä vanhem-

muus toteudu itsestään. Vanhemmuus vaatii onnistuakseen siihen paneutumista, vanhemmuuden tehtävän arvostamista sekä tukea kumppanilta ja läheisiltä. Vanhemmuuden vastuullisuuteen sisältyy halu sitoutua lapsen tukemiseen aina vauvavaiheesta aikuisuuteen, kehityksen kriisivaiheet mukaan lukien.

Hyvän vanhemman ehdot vaihtelevat ja eri aikakausina esiintyykin erilaisia ulottuvuuksia asiaan. Hyvä vanhempi tarkastelee asiantuntijoiden antamia ohjeita ja sääntöjä. Hän rakastaa ja hyväksyy lapsen sellaisenaan sekä ymmärtää lapsen kehitystä. Vanhempi kiinnittää huomiota omaan kasvatustietoisuuteensa ja kykenee ratkaisemaan vastaan tulevia ongelmia. Hyvän vanhemman tulisikin hoitaa ja hallita kotia sekä olla miellyttävä, joustava ja aito. (Hirsjärvi & Huttunen 2001, 55–56.)

Vanhempien keskeinen asema lapsen kehitystä muovaavana tekijänä ei heikenny kouluun siirtymisen tai toverisuhteiden korostumisessa keskilapsuudessa. Koulu-yhteisö tai toverisuhteet saattavat vaikuttaa lapsen jokapäiväiseen käyttäytymiseen, mutta vanhempien ja kodin vaikutukset ovat pitkäkestoisia arvoperustan luomisessa. Kodin ilmapiiri ja vanhempien suhtautuminen lapseen heijastuvat lapsen koulutyössä, käyttäytymisessä, moraalisisessä kehityksessä, tovereiden valinnassa ja vapaa-ajan sisällöissä. Lisäksi vanhemmat vaikuttavat siihen, miten lapsi kokee asuinympäristönsä ja myös koko ympäröivän kulttuurin ilmiöitä. (Nurmi ym. 2006, 117.)

Vanhemman läsnäolo tuo lapselle turvallisuutta ja luottavaisuutta. Lapsi, joka odotelee yksin vanhempiansa kotiintuloa saattaa kokea pelkoa. Lapsen luotettava käyttäytyminen saa hyvät lähtökohdat kotiympäristöstä, jossa vanhemmilla on hyvä keskinäinen suhde, lapsella on hyvä suhde isäänsä, äiti on huolehtivainen ja lapseen luottava, kasvatustieteelliset menetelmät vahvistavat lapsen luottamusta vanhempiä kohtaan. (Pulkkinen 2002, 129–131.)

4.2 Vanhemmuuden haasteet

Vanhemmuus on paljon esillä arkipäivän puheissa. Haasteet sekä vanhemmuudelle että vanhemmuuden tukemiselle ovat nykypäivänä Suomessa suuria. (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 3.) Envallin (2005, 21–25) mukaan elämä on yhä vauhdikkaampaa ja lapsiperheille sekä vanhemmille asetetaan entistä enemmän odotuksia joka suunnalta. Kaikesta kunnialla selviäminen ei ole helppoa. Yksi suurimmista haasteista kuitenkin on kaikille isille ja äidille riittävän hyvä vanhemmuus. Riittävän hyvä vanhempi kestää kritiikin ja arvostelun, koska vanhempi saa kokea olevansa riittämätön jopa päivittäin. Hyvä vanhempi antaa lapsen itsenäistyä ja kestää kuulemansa nimittelyt puuttuen niihin tiukasti. Vanhemmat ovat vastuussa perheenjäsenten hyvinvoinnista ja riittävän hyvä vanhempi tekee perhettä koskevat päätökset sekä kantaa vastuun niistä olemalla aikuinen, ei lapsen kaveri. Lisäksi vanhempi hoitaa, huolehtii, opettaa ja antaa rakkautta olemalla roolimalli lapselleen. Vanhemmat luottavat lapseen ja ovat itse luottamuksen arvoisia, he keskustelevat lapsensa kanssa ja ottavat lapsen mielipiteen huomioon. Vanhemmuuden haasteena on turvata lapselle hyvä lapsuus ja nuoruus, lapsen tarpeet tulee täyttää mutta ei aina ja rajattomasti. Vanhempien tulisi valvoa lapsensa tekemisiä ja tekemättä jättämisistä, hyvä vanhempi antaa lapsen kehittyä ja kasvaa oman kehitystasonsa mukaisesti rauhassa. Vanhemmuuden haasteisiin sisältyy tukeminen ja kannustaminen, vanhemmat antavat lapsen kokea erilaisia vastaan tulevia tilanteita ja osaavat ottaa huomioon jokaisen lapsen erilaisuuden. Riittävän hyvä vanhempi tuntee oman arvostuksensa ja arvostaa itseään harrastamalla, tapaamalla kavereita ja viettämällä aikaa myös ilman lapsia. Haasteita vanhemmuudessa ovat erilaisten tunteiden läpikäyminen, elämän ilot ja surut on läpikäytävä. Riittävän hyvä vanhempi hyväksyy ristiriidat osaksi normaalia elämää, hän osaa käyttää väkivallatonta kasvatusta, jossa kenelläkään ei ole lupaa loukata toisen fyysistä koskemattomuutta. Erimielisyydet tulee selvittää ja tehdä sovinto. Tällä tavoin lapsi oppii, että riitatilanteet voidaan ratkaista ja voi tarvittaessa pyytää anteeksi käytöstään. Lapsi saa samalla tuntea, että häntä rakastetaan vaikka vanhemmat eivät hänen tekemisestään pidä. Näin lapsi ei saa kielteistä palautetta itsestään vaan tekemisestään. (Envall 2005, 21–15.)

Hyvä vanhempikin saa välillä olla uupunut ja väsynyt kantamaan rooliaan, kenenkään ei tarvitse olla aina jaksava ja täydellinen. Usko omaan vanhemmuuteen, vanhempien välinen yhteistyö ja toimiva parisuhde ovat tarpeeksi vahva peruspilari vanhempana olemiselle. Lapsille tärkeää on hyvä arki, jossa on rutiineja ja tuttuja menoja. Totutut arkirutiinit tuovat turvallisuuden tunnetta ja ennakoitavuutta. Lapset toivovat vanhemmilta aikaa, kiireetöntä yhdessäoloa ja tavallista kotipuhastelua. Vanhempana voi surutta panostaa läsnäoloon ja tekemättömyyteen, kahdenkeskiset keskustelut tai koko perheen elokuvan katselu herkuineen voittavat lapsen silmissä monet selvästi enemmän rahaa vievät tekemiset. (Juvakka 2005, 26 -27.) Välijeesiön tutkimusten mukaan lapset kertoivat viettävänsä mielellään arkena aikaa normaalien arkiaskareiden parissa, kuten katselemalla televisiota tai syömällä yhdessä. (Välijeesiö, [viitattu 20.3.2014].) Innanen kirjoittaa tutkimuksessaan myös, että nuoret nauttivat vanhempien jakamattomasta huomiosta ja kiireetön yhdessäoloaika muotoutuu nuorten mieleen huippukokemuksena, elämyksenä, hyvänä olona ja onnistumisen tunteena. (Innanen, [viitattu 20.3.2014].)

Vanhempien ja lasten välinen yhteenkuuluvuuden tunne muodostuu yhteisestä tekemisestä ja yhdessä olosta, jota tulisi olla riittävästi. Tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhemman ja lapsen välinen yhteinen tekeminen on vaikeaa monille vanhemmille. Vanhemmat eivät tiedä mitä yhdessäolo lapsen kanssa voisi olla, tai heillä ei ole aikaa tai motivaatiota tehdä asioita yhdessä lapsen kanssa. Voidaan kuitenkin todeta, että viitseliäätt vanhemmat touhuavat lapsensa kanssa mutkattomasti yhdessä aina arkisista askareista suunniteltuun toimintaan. (Kalliala 2009, 72–73.)

5 YHTEINEN AIKA PERHEEN ARJESSA

Tässä luvussa käsittelen perheen yhteistä aikaa, joka on keskeinen osa opinnäytetyötäni. Perheen yhteiseen aikaan vaikuttavat todella monet asiat, kuten vanhempien työssäkäynti, lasten ja vanhempien harrastukset, perheen koko ja asuimuoto.

Perheessä on tärkeää olla aikuinen, johon lapsi voi turvautua koska hän tarvitsee ennen kaikkea turvallisuutta ja jatkuvuutta (Hermanson & Martsola 2006, 9). Lapsi pyrkii kiintymyssuhdeteorian mukaan pitämään itselleen tärkeitä ihmisiä lähellä. Kuuntelemalla ja osallistumalla lapsen arkeen vanhempi luo lapselle turvallisuuden, huolenpidon ja ilon ilmapiiriä. Lapsi tarvitsee vanhemman läsnäoloa. Joka-päiväisessä elämässään lapsi tarvitsee rakkautta ja vanhemman, joka huolehtii lapsen perustarpeista kuten levosta, puhtaudesta, riittävästä ravinnosta ja liikkumisesta. Arjen kiireessä koko perheen yhteinen lämmin ateria antaa mahdollisuuden kokoontua perheenä yhteen ja keskustella kuulumisia. On tärkeää pysähtyä kuuntelemaan lasta ja olla kiinnostunut hänen asioistaan, keskusteluita on helppo käydä esimerkiksi siirryttäessä autolla paikasta toiseen tai television katselun ohessa. Lapset iloitsevat yhdessä tekemisestä ja yhdessäolosta vanhempien ja sisarustensa kanssa, esimerkiksi saunomisesta, linnunpönttöjen rakentamisesta, makeisten syömisestä, pyöräilystä, legoilla rakentamisesta ja pelaamisesta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010,119–121.)

5.1 Työn, harrastusten ja perheen yhteensovittaminen

Lainialan (2010, 22) mukaan työn ja perheen yhteensovittamisessa on kyse lainsäädännön kunnioittamisesta, työntekijän ajanhallinnasta, päiväkotien aukioloajoista, hyvästä esimiestyöstä sekä lapsiin liittyvien velvoitteiden jakamisesta vanhempien välillä. Työn ja perheen yhteensovittaminen on poliittisten ja työmarkkinaneuvotteluiden kestopuheenaihe. Sillä viitataan usein perheisiin, jossa on vanhempi tai vanhemmat ja pieniä lapsia. Lapsiperheissä isät tekevät ylitöitä keskimäärin enemmän kuin muut miehet ja joka kolmannen lapsen äiti työskentelee epätyypillisinä työaikoina, kuten vuorotöissä ja viikonloppuisin. Työn ja perhe-

elämän yhdistäminen ja niiden keskinäinen suhde on tullut yhä monimutkaisemmaksi. On arkipäivää, että lasten vanhemmat joutuvat organisoimaan asioitaan kodin ja palkkatyön välillä. Usein perheiden täytyy järjestää lapsen hoito työelämän vaatimusten ehdoilla. Huoli työn jatkuvuudesta, työelämän tahdin kiristymisen, pätkätyöt ja epävarmoiksi muuttuneet työmarkkinat vaativat lasten vanhemmilta joustavuutta. Perheen arki rytmittyy vanhempien ja lasten lähtemisien ja tulemisien välille sekä arkipäiviin ja viikonloppuihin. Viimeisen sadan vuoden aikana perheen arki ja yhdessä vietetty aika ovat muuttuneet aikataulutetummaksi. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 22–25.)

Myös Närven tutkimus osoittaa, että epävarma työ ja kokoajan lisääntyneet määräaikaiset työsuhteet etenkin äitien keskuudessa vaikuttavat perheen perustamiseen. Vakituista työsuhdetta ei kuitenkaan jääty odottamaan, vaan perhe perustettiin kun talous oli riittävän vakaalla pohjalla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, [viitattu 28.3.2014].)

Työ ja perhe ovat ihmisen elämässä tärkeitä hyvinvoinnin osatekijöitä, molemmat vaativat sekä fyysisiä että henkisiä voimavaroja. Ansiotyöllä saadaan toimeentuloa ja mielekästä toimintaa, itsensä toteuttamista ja sosiaalisia suhteita. Perhe-elämä antaa puolestaan hyvinvointia tuottavia ja ylläpitäviä tunne- ja hoivasuhteita. Koettuun hyvinvointiin liittyy tunne siitä, että aikaa ja voimaa riittää eri elämän osa-alueille. Tasapainon pettäessä saattaa työn ja perheen yhteensovittaminen puolestaan olla riski hyvinvoinnille. Perheen kanssa käytettyä yhteistä aikaa säätelevät lisäksi omat toiveet, kuten eri perheenjäsenten harrastukset. (Lammitaskula & Salmi 2009, 38.)

Miettisen & Rotkirchin (2012, 33) mukaan lapsiperheiden kiire on vähentynyt. Ansiotyö ja työaika ovat kuitenkin merkittävimpiä kiireen aiheuttajia perheissä. Työn sijoittuminen vuorokauden tai viikon tiettyyn ajankohtaan vaikuttaa huomattavasti siihen, miten paljon perheellä on mahdollista viettää aikaa yhdessä. Lapsiperheissä ongelmallisempaa on se, että työvuorot sijoittuvat iltaan kuin se, miten pitkä työvuoro on.

Ihminen ajattelee tavallisesti, että hän tekee työtä ja elää perheessä. Nyky-yhteiskunnassamme kilpaillaan ajasta ja sen käytöstä. Aikaa pitäisi jakaa ainakin

perheelle, puolisolle, lapsille, omille ja lasten harrastuksille, kotitöille ja ystäville. Tämän lisäksi uutena tarpeena on tullut ns. oma aika, jota pidetään hyvinvoinnin edellytyksenä. Kaikelle ei aikaa riitä eikä kaikkea voi saada yhtä aikaa, on vaikeaa pitää tasa-painossa elämän eri osa-alueita. (Ijäs 2009, 83–84.)

Perheen arvot usein näkyvät harrastuksissa. Harrastuksiinkin saattaa sisältyä liikaa vaatimuksia, joista on leikki kaukana. Vaatimukset lasten harrastuksista ja saavutuksista voivat joskus ajaa vanhempien omia etuja, lapset toki haluavat vanhempiensa hyväksyntää ja yrittävät parhaansa, mutta tällä tavoin kiinnostus usein loppuu ja muistoksi jää vain kielteinen kokemus. Vanhempien tulisi seurata lastensa kiinnostuksen kohteita ja ohjata niiden perusteella harrastuksiin, jotka ilahduttavat ja kehittävät lapsia. Taiteilijoita tai huippu-urheilijoita ei kaikista lapsista tule, eikä pidäkään tulla. (Ijäs 2009, 119–120.)

Harrastuksista on hyötyä lapselle monella eri tavoilla. Harrastukset antavat lapselle mahdollisuuden ilmaista itseään, auttaa heitä löytämään omia vahvuuksia ja rakentaa sitä kautta itsetuntoa. Harrastukset auttavat lapset asettamaan ja saavuttamaan tavoitteita, ratkaista ongelmia ja tekemään itsenäisesti päätöksiä. Lapsia voidaan kannustaa harrastamiseen rajoittamalla käytettyä aikaa tietokoneiden ja television katselun parissa. (Child development institute, [viitattu 20.3.2014].)

5.2 Lapsen yksinolo

Yksinäisyys on monimutkainen ja laaja käsite. Yksinäisyyttä voidaan tarkastella eri tieteenalojen näkökulmasta. Erilaiset yksinäisyyden lähestymistavat ja teoriat eroavat toisistaan pääasiassa siinä, miten ja miksi puutteet sosiaalisissa suhteissa johtavat yksinäisyyden kokemukseen. Jotkut tutkijat korostavat ihmisen luonteenpiirteitä ja toiset näkevät siihen vaikuttavan eri tilannetekijät. Yksinäisyyttä voidaan tarkastella myös sen pituuden perusteella. Voidaan miettiä nimitetäänkö yksinäisyyttä pysyvänä, ajoittain ilmenevänä tai tilanteista johtuvana yksinäisyytenä. (Tiikkainen 2006, 11.)

Suomen laissa ei määritellä sitä, milloin lapsen voi jättää yksin kotiin. Lastensuojelulain mukaan viranomaisten on puututtava asiaan, mikäli lapsen hoidon laimin-

lyönti vaarantaa lapsen kehitystä. Kansainvälisen suosituksen, Englannin National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC) mukaan alle 12-vuotiasta lasta ei tulisi jättää yksin kotiin milloinkaan, eikä alle 16-vuotiasta tulisi jättää kotiin yksin yöllä. Alakouluikäisen lapsen suositellaan olevan pääsääntöisesti aikuisen seurassa mutta hän voi kuitenkin jo harjoitella yksinoloa. On tärkeää käydä läpi toimenpiteet sen varalta jos lasta alkaa pelottaa tai jos sattuu jotain. Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan suuri osa yksin jääneistä lapsista pelkää – lapset kertoivat pelkäävänsä esimerkiksi mielikuvia vaatekaappiin piiloutuneesta rosvosta. Erityisesti lapsi tuntee olonsa yksinäiseksi kun ulkona on pimeää. Lapsen kyky eritellä sisäisiä pelkoja ulkoisesta todellisuudesta on rajallinen, ja hän saattaa yksin ollessaan joutua pelon valtaan. (Vanhempainnetti, [viitattu 11.2.2014].)

Parvelan & Sinkkosen (2011, 39–40, 108) mukaan lapsen ikä ei riitä aina määrittelemään sitä, mihin lapsi on kykenevä tai kykenemätön. Lapsen oma temperamentti, varhaiset vuorovaikutussuhteet, sisäinen kokemus turvallisuudesta tai turvattomuudesta vaikuttavat lapsen valmiuteen selvitä yksinolon tuomista haasteista. Suomalaisessa yhteiskunnassa arvostetaan lapsen omatoimisuutta ja sen tuomaa itsenäisyyttä. Vaikka lapsi kykenee olemaan kotona yksin jonkun aikaa, saattaa yksinolo aiheuttaa lapselle vahvoja yksinäisyyden tuntemuksia, kuten hylätyksi tulemistä tai epävarmuutta omasta selviytymisestä.

Yksinäiset iltapäivät kotona merkitsevät lapselle aikuissuhteiden niukkuutta sekä toiminnan valvonnan puutetta. Lasten arjessa kiire painottuu iltaan, kun olennaista olisi kanavoida esimerkiksi ohjaus- ja harrastustoiminta koulutyön kanssa. Lapsen päivä hajautuu aamupäivällä oppimiseen, iltapäivällä vetelehtimiseen, kiireisiin iltahetkiin, kun vanhemmat palaavat töistä, sekä harrastustoimintaan iltaisin kun olisi tärkeää viettää perheen kanssa yhdessä aikaa ja sen lisäksi valmistautua seuraavaa päivää varten. Koska lapset viettävät ilman aikuisen valvontaa iltapäivällä aikaa, saattavat he ryhtyä laumoina tekoihin, jotka ovat haitallisia heidän kasvulleen ja kehitykselleen. Kun aikuiset eivät ole tietoisia lastensa tekemisistä, he saattavat uppoutua tietokonepelien maailmaan tai altistua katselemaan heille sopimattomia videoita. Lapsella tulisi olla läsnä aikuinen kuuntelemassa lasten kokemuksia, antamassa huolenpitoa ja turvallisuutta sekä opastamassa hyviin käytöstapoihin. (Pulkkinen 2002, 13–14.)

Vanhemmat voivat auttaa lasta irtaantumaan ja itsenäistymään, vaikka se ei ole aina lapsellekaan helppoa. Lapsi tuntee epävarmuutta ja ikävääkin ollessaan esimerkiksi kauemman poissa kotoaan. On hyvä kannustaa lasta liittymään harrastusryhmiin, yökyläilyihin kavereiden luona, menemään leireille tai retkille, joissa hänellä on hyvät edellytykset harjoitella suhteitten luomista vieraisiin ihmisiin sekä hankkimaan elämyksiä kavereiden kanssa ilman vanhempia. Iän kasvaessa lapsi saa olla pidempiä aikoja yksin kotona, lapsen tarvetta vetäytyä omiin oloihin tai halua olla rauhassa kavereiden kanssa tulee kunnioittaa. Vanhempien tulee kuitenkin muistaa, että koti on lapselle tärkeä kiintopiste. Koti on turvapaikka, jossa on hyvä olla. (Kinnunen 2001, 20–21.)

Lapsi on perheestään täysin riippuvainen kauan aikaa, vaikka perheen merkitys muuttuukin lapsen kehityksen myötä. Kehityksen edetessä reviiri laajenee, lapsesta tulee utelias ja hän alkaa tutkia ympäristöään laajemmin. Tänä aikana ystävyys-suhteet alkavat merkitä enemmän, myös koulu ja harrastukset alkavat olla merkittävä osa lapsen elämää. Vanhemmilla saattaa olla vaikeuksia aluksi hahmottaa, mihin kaikkeen lapsi on tarpeeksi kypsä. Oma lapsi on vanhemmilleen ainutkertainen, eikä äidillä ja isällä ole välttämättä kokemusta aikaisemmasta lapsen kasvatuksesta. Lapselle tulisi antaa itsemääräämisoikeutta hitaasti, kehittyvien taitojen mukaan portaittain, lapsen ymmärryksen ja tiedon myötä. (Jokela & Pruuki, 2010, 8.)

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Aloitin opinnäytetyöprosessin kirjoittamalla keväällä 2013 opinnäytetyön suunnitelmaa. Teoriaa aloitin työstämään syksyllä 2013 ja lokakuussa otin yhteyttä tutkimukseen liittyvässä haastattelussa erään eteläpohjalaisen alakoulun rehtoriin. Sovimme, että suoritan opinnäytetyöhöni kuuluvan kyselytutkimuksen heidän koulun kuudesluokkalaisille. Marraskuussa sopiakseni käytännön asioista otin yhteyttä kolmeen opettajaan, jotka toimivat kuudesluokkalaisten luokanvalvojina. Saatekirjeet vanhemmille toimitin luokanvalvojien välityksellä marras-joulukuun vaihteessa, josta kävi ilmi tutkimuksen tarkoitus. Sen avulla kysyttiin myös vanhemmilta lupa siihen, että lapsi saa osallistua kyselytutkimukseen. Luokanvalvojien kanssa sovin myös ajan, jolloin kyselytutkimuksen käyn luokissa tekemässä. Aineiston olin kerännyt joulukuussa 2013. Aineistoa analysoin teoriaosan ohessa tammi-helmikuussa 2014. Maaliskuussa opinnäytetyöprosessi eteni tekemällä korjauksia ja huhtikuussa sain lähes vuoden kestävä opinnäytetyöprosessin päätökseen.

6.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia kuudesluokkalaisten lasten kokemuksia vanhempien kanssa vietetystä yhteisestä ajasta, saada tietoa perheen yhteisestä ajasta ja sen merkityksestä lapselle. Tavoitteena on saada vastauksia mahdollisimman paljon. Tutkimukseen liittyvässä kyselylomakkeessa olen alakoululaisia pyytänyt vastaamaan erilaisiin kysymyksiin koskien vanhempien ja lasten kanssa vietettyä yhteistä aikaa. Opinnäytetyön tutkimusongelmat muotoutuivat niiden asioiden äärelle, mitkä minua kiinnostivat. Tutkimuksessani halusin nimenomaan lasten näkökulman esiin.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat seuraavat:

- Kuinka paljon lapset viettävät yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa?
- Onko perhemuodolla, sisaruksilla, harrastuksilla ja vanhempien työssäkäynnillä vaikutusta lasten kokemuksiin perheen kanssa yhdessä vietetystä ajasta?

- Mitä lapset tekevät mielellään yhdessä perheen kanssa?

6.2 Aineiston keruu

Valitsin aineistokeruumenetelmäksi kyselylomakkeen (liite 2), koska tutkimukseen voidaan saada tällä tavoin paljon henkilöitä, samalla voidaan myös kysyä monia asioita. Aineiston keruussa käytin puolistrukturoitua kyselylomaketta, jossa oli neljätoista suljettua monivalintakysymystä, joihin vastaaja valitsi oikeaksi kokemansa vastauksen sekä neljä avointa kysymystä. Tutkimus oli näin ollen luonteeltaan sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen. Lomakkeen kysymysten merkityksen tulisi avautua kaikille vastaajille samalla tavoin, joten aineisto kerättiin standardoidusti. Lomakkeen ja kysymykset pyrin jäsentämään selkeästi, että lomake etenee loogisesti. Otin huomioon myös järjestyksen kysymysten asettelussa, koska aikaisemmat kysymykset saattavat vaikuttaa vastaajan kysymyksiensä tulkintaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193; Viinamäki & Saari 2007, 56–61.)

Apua kyselylomakkeen tekemiseen sain omalta ohjaavalta opettajalta, opiskeluryhmäläisiltä sekä tutkimusmenetelmiä opettavalta opettajalta. Testasin kyselylomaketta vielä sukulaisilla ennen varsinaista toteutuspäivää, siitä saadun palautteen perusteella hioin kyselylomakkeen lopulliseen muotoonsa. Kyselytutkimus on kolmisivuinen, jossa on yhteensä 18 kysymystä. Kysely muodostui eri teemoista; taustatiedot, harrastukset, vanhempien työssäkäynti, yksinolo kotona, yhteinen aika vanhempien kanssa arkisin ja viikonloppuisin. Kyselymenetelmä on tehokas, koska vastaukset saadaan nopeasti ja aikataulu voidaan arvioida tarkasti. Suoritin kyselyn informoidusti koska jaoin tutkimukset henkilökohtaisesti koululuokissa kohdejoukolle. Jakaessani lomakkeet kerroin samalla tutkimuksen tarkoituksesta, selostin kyselyä ja neuvoin vastaajia tarvittaessa. Kyselyyn vastattiin saman tien ja vastaukset palautettiin sille tarkoitettuun laatikkoon. Jokaisen luokan kesken arvottiin elokuvateatteriin lahjakortti kyselytutkimuksen suorittamisen jälkeen.

6.3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston analysointi

Opinnäytetyöni päätin toteuttaa määrällistä tutkimusmenetelmää käyttäen. Määrällinen tutkimus on menetelmä, joka antaa yleisen kuvan muuttujien suhteista ja eroista. Se vastaa kysymykseen kuinka paljon ja miten usein. (Vilkkä 2007, 13.) Opinnäytetyöni kyselylomakkeessa käytin kuitenkin avoimia kysymyksiä monivalintakysymysten lisäksi. Tämän vuoksi tutkimuksessa toteutuu sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttö. Laadullisessa tutkimuksessa kohdetta on tarkoitus tutkia kokonaisvaltaisesti ja siinä korostuu tutkittavan asian määrä, laatu ja merkitykset. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tavoitteena poimia todellisen elämän merkitystä, sillä tavoin pyritään löytämään tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.) Puusa & Juuti (2011, 52) kuvaa, että laadullisessa tutkimuksessa keskitytään tutkimaan ihmisen ajatuksia, tunteita, käsityksiä ja tulkintoja erilaisista asioista. Tutkimuksessa ihminen on keskiössä sekä tutkimuksen kohteena että tutkimuksen tekijöinä.

Tutkimuksen ydinasia on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Analyysivaiheessa tutkimuksen tekijälle selviää, minkälaisia vastauksia hän saa luotuihin tutkimusongelmiin. Aineiston esitöinä ovat tietojen tarkistus, toisena tietojen täydennys ja kolmantena aineiston järjestys tietojen tallennusta ja analyysia varten. Aineiston analyysiin on ryhdyttävä heti kun aineisto on kerätty, silloin aineisto inspiroi parhaiten tutkijaa. (Hirsjärvi, Remes & Sarajärvi 2000, 207–208.) Ryhdyin aineiston analyysiin heti joululoman jälkeen tammikuussa. Analysoinnin aloitin tarkistamalla, että kaikki kyselylomakkeet olivat huolellisesti täytettyjä. Ainnuttakaan hylättävää kyselylomaketta aineistosta ei löytynyt. Seuraavaksi järjestelin aineiston numeroimalla kyselylomakkeet. Esitöiden jälkeen syötin aineiston SPSS -ohjelmaan ja aloitin aineiston analysoinnin ohjelman avulla tehden erilaisia taulukoita.

Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus perustuu kohteen kuvaamiseen ja tulkitsemiseen tilastojen ja numeroiden avulla. Määrällisessä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita erilaisista luokitteluista, syy- ja seuraussuhteista, vertailusta ja numeerisiin tuloksiin perustuvasta ilmiön selittämisestä esimerkiksi tunnuslukujen avulla. (Vilkkä 2007, 14.) Määrällisellä tutkimuksella selvitetään lukumääriin ja prosent-

tiosuuksiin liittyviä kysymyksiä, joka edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Vastauksia kuvataan numeerisesti ja tuloksia usein havainnollistetaan taulukoilla ja kuvioilla. Määrällinen tutkimus vastaa yleensä kysymyksiin mikä, missä, paljonko ja kuinka usein. Tutkimuksen avulla saadaan kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta asioiden syitä ei saada välttämättä riittävästi selville. (Heikkilä 2008, 16–17.)

Avoimet kysymykset analysoin sisällönanalyysillä, jonka avulla voidaan tutkia kirjalliseen muotoon tuotettua dokumenttia ja pyritään saamaan koko ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisemmässä muodossa. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103; Tuomi & Sarajärvi 2002, 93). Vilkan (2005, 139–140) mukaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä tarkoitetaan tutkimuksen aineiston kuvaamista sanallisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkijalla on tavoitteena löytää tutkimusaineistosta esimerkiksi jonkinlainen toiminnan logiikka tai tutkimusaineiston ohjaamana jokin tyypillinen kertomus. Kyngäksen ja Vanhasen (1999) mukaan aineiston analysoinnissa lähdetään liikkeelle siitä, että pelkistetään aineiston alkuperäisilmaisut. Tunnistetaan aineistosta asiat, joista tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita. Lisäksi näitä ilmaisevia lauseita pelkistetään yksittäisiksi ilmaisuiksi. Tämän jälkeen tiedot ryhmitellään yhtäläisten ilmaisujen joukoiksi. Samaan kategoriaan kuuluvat yhdistetään ja annetaan kategorialle sisältöä kuvaava nimi. Analyysia jatketaan yhdistämällä samansisältöisiä kategorioita ja lopulta vastaamalla niillä tutkimusongelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 102–103.) Analysoin avoimet vastaukset kirjoittamalla kaikki avoimet vastaukset omiin tiedostoihin. Seuraavaksi käsittelin jokaisen avoimen kysymyksen vastaukset erikseen. Kirjoitin vastaukset luokittelemalla ne omiin kategorioihin, yhdistin samansisältöisiä vastauksia ja tällä tavoin sain tutkimusongelmiini vastaukset.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kaikissa tutkimuksissa tulee noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ohjeita ”Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen” (2002). Eettiset periaatteet, jotka koskevat ihmistieteitä, voidaan jakaa seuraavasti: tutkittavan

itseäänmääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen ja yksityisyys ja tietosuojat. (Kuula 2011, 231.) Ennen tutkimuksen tekemistä kohderyhmälle tulee informoida tutkimukselle asetettu tavoite, osallistumisen vapaaehtoisuus, tutkijan yhteistiedot, tutkimusaineiston käyttötarkoitus sekä luottamuksellisuus tietojen suojaamisessa. Tutkittavalle henkilölle tulee antaa kaikki oleellinen tieto siitä, mitä tutkimuksen kuluessa tulee tapahtumaan ja varmistaa, että hän on ymmärtänyt annetun informaation. Tutkittava päättää saatujen tietojen perusteella osallistuu hän tutkimukseen. Luottamuksellisuus tarkoittaa myös sitä, että haastateltavat voivat luottaa tutkijan antamaan lupaukseen aineiston käytöstä ja käyttötarkoituksesta. (Kuula 2011, 89; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 12–13.) Tutkimukseen osallistuneille ja heidän vanhemmilleen lähetettiin saatekirje (liite 1). Saatekirjeessä esittelin itseni ja miksi tutkimus tehdään sekä miten tutkimusaineisto kerätään.

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida erilaisin menetelmin. Tutkimuksen reliabiliteetti kertoo sen kyvystä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia, lisäksi se kertoo mittaustulosten toistettavuudesta. Tutkimuksen validiteetti puolestaan tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoitus mitata. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa validiteetti merkitsee kuvauksen ja siihen liitettyjen selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232.) Vilkan (2005, 157–158) mukaan tutkimusprosessi on luotettava silloin, kun tutkijan käsitteellistäminen sekä hänen tekemät tulkinnat vastaavat tutkittavan käsityksiä. Tutkimusta tehdessä tulee muistaa, että tutkimuksessa yleistäminen tehdään aina tulkinnasta, ei tutkimusaineistosta. Tämän tutkimuksen luotettavuutta olen pyrkinyt lisäämään kertomalla tutkimuksen prosessin eri vaiheista ja opinnäytetyöhön liittyvistä valinnoista perusteluineen mahdollisimman tarkasti.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada tulokseksi suuntaa antavia päätelmiä. Valitsin perusjoukoksi kuudesluokkalaiset varhaisnuoret ja poimin tästä joukosta edustavan otoksen. Haastatteluita on järkevää jatkaa niin kauan kun haastattelut tuovat tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. Tutkimusaineisto on riittävä, kun samat asiat alkavat kertautua haastatteluissa. Tällöin on tapahtunut saturaatio. On olemassa tietty määrä aineistoa, joka tuo esiin teoreettisesti merkittävän tuloksen. (Hirsjärvi ym. 2000, 167, 169.) Tämän perusteella on mielestäni hankala analysoida

da sitä, mikä on riittävä osallistujien joukko. Koen kuitenkin saavani riittävän aineiston opinnäytetyöni kannalta. Tuloksia voidaan tulkita päätelminä ja suuntaa antavina kokonaisuuksina.

Eettisyyteen linkittyy myös objektiivisuus, joka tarkoittaa totuudessa pysymistä. Kun tutkimustuloksia julkaistaan, ei tuloksia voida liioitella tutkijan omien mielenkiinnonkohteiden mukaisiksi. Tulosten muuttaminen esimerkiksi tutkijan mielestä toivottuun suuntaan ei ole myöskään objektiivisuuden kannalta oikein. (Alkula 2002, 297–298.) Olen noudattanut opinnäytetyössäni objektiivisuutta raportoimalla tutkimustulokset sellaisina kuin ne ovat, vaikka ne eivät aina olleetkaan yhteneviä tutkimuksen tekijän ennakko-oletusten kanssa. Opinnäytetyössäni olen pyrkinyt noudattamaan tutkimuksen eettisyyttä myös esimerkiksi siten, että tutkittavien asuinpaikkakunta ei tule julki. Tunnistettavuuden välttämiseksi olen lisäksi jättänyt tutkimusluvan kokonaan liittämättä opinnäytetyöhöni. Tutkimusaineiston, kyselylomakkeet olen hävittänyt tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

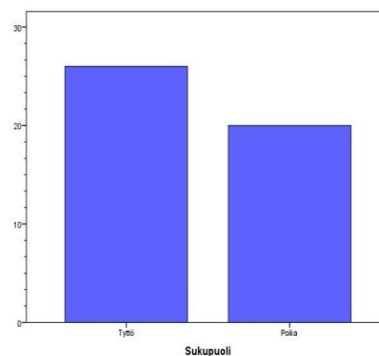
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkija päättää määrällisessä tutkimuksessa tulostensa esittämistavan. Määrällisen tutkimuksen tuloksia voidaan esittää taulukoilla, kuvioilla, tunnusluvuilla ja tekstinä. Havainnoinnin kannalta taulukko sopii parhaiten esitystavaksi, jos esitettävää numerotietoa on paljon ja se halutaan kuvata yksityiskohtaiseksi. Kuvioita voidaan käyttää, jos halutaan antaa yleiskuva jakaumasta tai antaa nopeasti luettavaa tietoa. Tavallisesti keskeisimmät tulokset esitetään taulukoin ja kuvion. (Vilka 2007, 135.)

Tulokset esittelen pääosin kokonaislukuina, koska mielestäni tulokset ovat näin helposti ja nopeasti tulkittavia. Kuvaan tuloksia sekä sanallisesti, että kuvioiden ja taulukoiden avulla. Avoimet vastaukset olen esitellyt sanallisesti ja käyttäen suoria lainauksia vastauksista. Tulokset olen käsitellyt tulososiossa tutkimuksen vastausten mukaan, omat havainnot ja pohdinnat käsitellen vasta johtopäätöksissä.

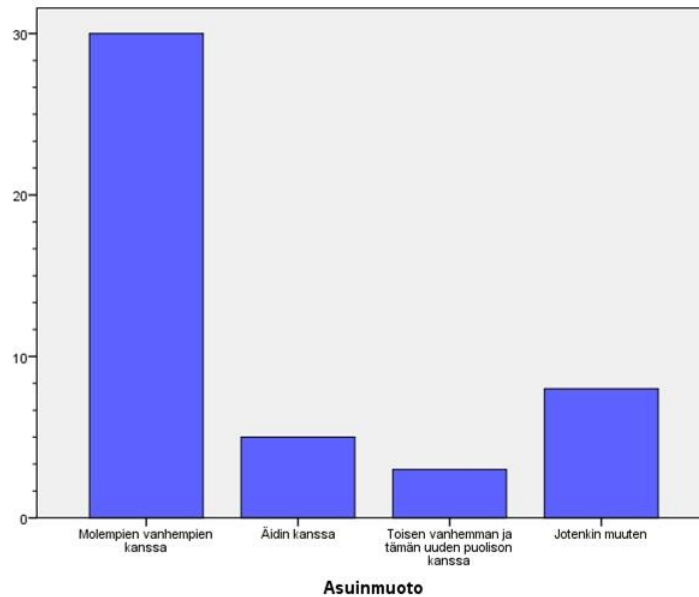
7.1 Taustatiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 46 alakoulun kuudesluokkalaista. Kyselyn alussa kyselylomakkeessa kysyttiin vastaajan sukupuolta. Vastaajista 26 lasta oli tyttöjä ja 20 lasta poikia. Vastaajien sukupuoli jakautui melkein tasan molempien sukupuolten edustajien kesken. (Kuvio1)

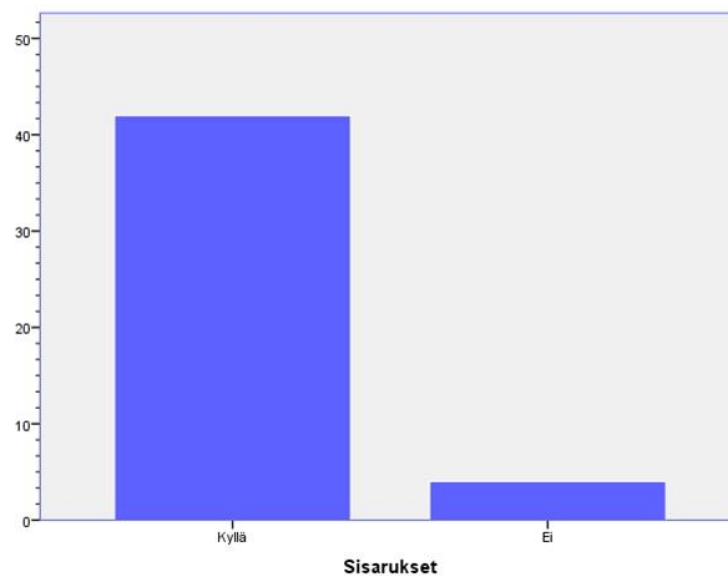

Kuvio 1. Sukupuolijakauma.

Lapsista suurin osa, 30 lasta asuu yhdessä molempien vanhempien kanssa. Kyse-lylomakkeessa asuinmuotoa kysyttäessä asetin vastausvaihtoehdoksi sekamuotoisen kysymyksen, koska oli syytä epäillä, etteivät kaikki valmiit vastausvaihtoehdot ole riittäviä. (Vilka 2007, 69.) Lapsista 7 vastasi sekamuotoiseen kysymykseen kertomalla asuvansa vuoroviikoin äidillä ja isällä. Äidin kanssa asuu 5 lasta. Toisen vanhemman ja tämän uuden puolison kanssa vastaajista asuu 3 lasta. (Kuvio 2)

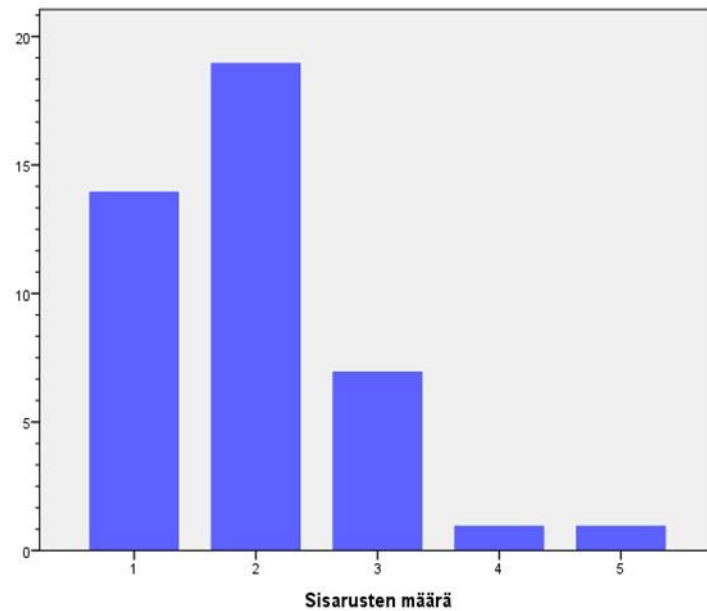

Kuvio 2. Asuinmuoto.

Kuvio 3. Sisarukset.

Kyselyyn vastanneista 42 lapsella oli sisaruksia. Perheen ainoana lapsena elää 4 lasta. (Kuvio 3)

Kuvio 4. Sisarusten määrä.

Suurimmalla osalla kyselyyn vastanneista lapsista (19), oli 2 sisarta. 14 lapsella vastanneista oli 1 sisarus, 7 lapsella oli 3 sisarta. Yhdellä vastaajista oli 4 sisarta ja yhdellä vastanneista 5 sisarta. (Kuvio 4)

7.2 Vastaajien harrastukset

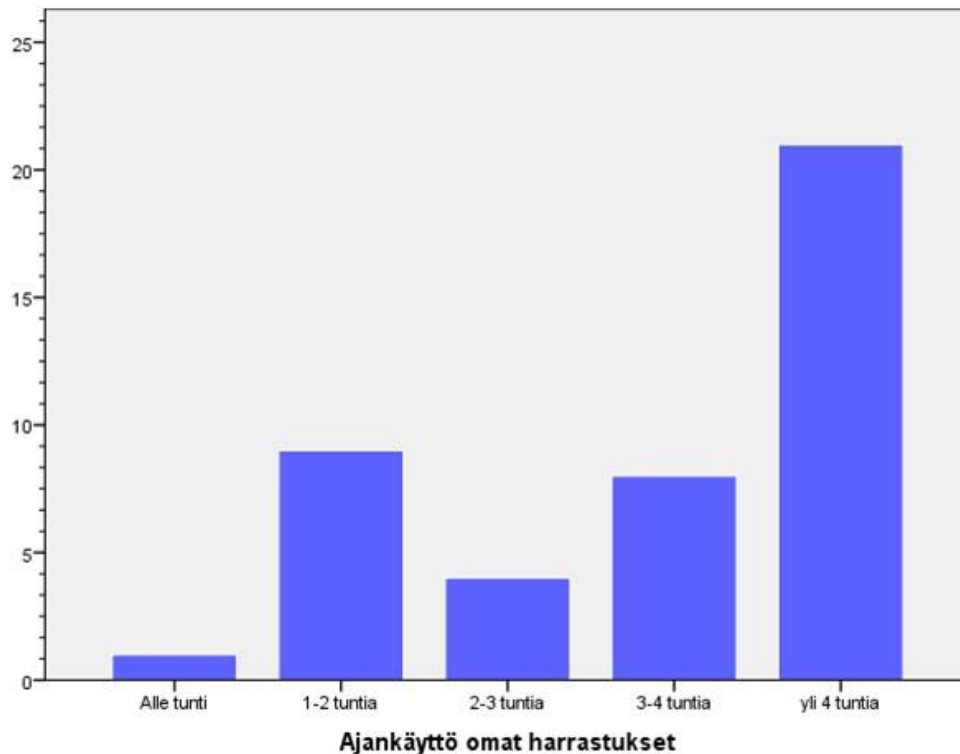
Kyselylomakkeessa kysyttiin avoimena kysymyksenä lasten harrastuksia. Alakoulun kuudesluokkalaisista vastanneista 42 lasta kertoi harrastavansa jotain. Ainoastaan 4 vastaajista ei harrastanut tällä hetkellä mitään, yksi kertoi aiemmin harrastaneensa koripalloa. Vastauksista voitiin havainnoida, että tytöillä oli useampia harrastuksia yhtä aikaa. Pojilla harrastuksia oli pääasiallisesti yksi tai kaksi.

Tyttöjen harrastukset koostuivat suurimmaksi osaksi musiikista, jonkun soittimen soittamisesta, bändikerhosta tai kuoroharrastuksesta. Myös tanssiminen, koripallo, pesäpallo, kuvataide ja ratsastus olivat suosittuja harrastuksia tyttöjen keskuudessa. Tytöistä muutama kertoi harrastavansa yleisurheilua, kilpajoukkuevoimistelua, jalkapalloa, hiihtoa, salibandyä, uintia, suunnistusta, laskettelua sekä lemmikkien kanssa touhuamista. Myös käsityökerhoa, lukemista, teatteria, ulkoilua, lentämistä/lennättämistä, jääkiekkoa, painia, keihäänheittoa, golfia ja taitoluistelua kertoi joku tytöistä harrastavansa.

Pojilla suosituin harrastus vastausten perusteella oli salibandy ja jalkapallo. Muutama poika kertoi harrastavansa koripalloa, futsalia, jääkiekkoa, pyöräilyä ja uintia. Yksi pojista kertoi harrastavansa metsästystä, lumenluontia, golfia, lenkkeilyä, piirtämistä, pelaamista, painia, lentopalloa, suunnistusta, hiihtoa sekä lemmikinhoitamista.

Kokonaisuudessa voidaan todeta, että lapset harrastavat monipuolisesti erilaisia lajeja ja lähestulkoon kaikilla oli ainakin yksi harrastus.

Alakoulun kuudesluokkalaisilta lapsilta kysyttiin ajankäyttöä omien harrastusten parissa. Jaoin vastausvaihtoehdot viiteen eri luokkaan: alle tunti, 1-2 tuntia, 2-3 tuntia, 3-4 tuntia sekä yli 4 tuntia. Vastaajista 3 lasta eivät vastanneet kysymykseen lainkaan, koska he kertoivat aiemmin, etteivät harrasta mitään. 1 vastaajista on vastannut kysymykseen, vaikka edellisessä kysymyksessä on kertonut, ettei harrasta mitään.

Kuvio 5. Ajankäyttö omat harrastukset.

21 lasta kertoi käyttävänsä viikossa aikaa omien harrastusten parissa yli 4 tuntia, 9 lasta kertoi käyttävänsä harrastuksiin aikaa 1-2 tuntia, 8 lasta puolestaan kertoi viettäneensä omien harrastusten parissa 3-4 tuntia. 4 lasta puolestaan ilmoitti käyttävänsä aikaa omiin harrastuksiin 2-3 tuntia sekä yksi lapsi alle tunnin. (Kuvio 5)

7.3 Vanhempien työssäkäynti

Vastauksista selvisi, että lasten äidit ovat pääasiassa työssäkäyviä. 40 lapsen äiti on työelämässä ja ainoastaan 6 lapsen äiti ei ole työssä tällä hetkellä. (Taulukko 1)

Taulukko 1. Äidin työssäkäynti.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kyllä	40	87,0	87,0	87,0
Ei	6	13,0	13,0	100,0
Total	46	100,0	100,0	

Vastausten perusteella puolet eli 20, äideistä tekee vuorotyötä, johon lasketaan ilta-/viikonloppu- tai yötyö. Loput työssäkäyvien lasten vanhemmista kertoivat, ettei äiti tee vuorotyötä. (Taulukko 2)

Taulukko 2. Äidin vuorotyö.

		Äidin vuorotyö		Total
		Kyllä	Ei	
Äidin työssäkäynti	Kyllä	20	20	40
Total		20	20	40

Lasten isät käyvät myös ahkerasti työssä. 38 isää ovat työssä kun puolestaan 8 isää tällä hetkellä ei ole työelämässä. (Taulukko 3)

Taulukko 3. Isän työssäkäynti.

Isän työssäkäynti					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	38	82,6	82,6	82,6
	Ei	8	17,4	17,4	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

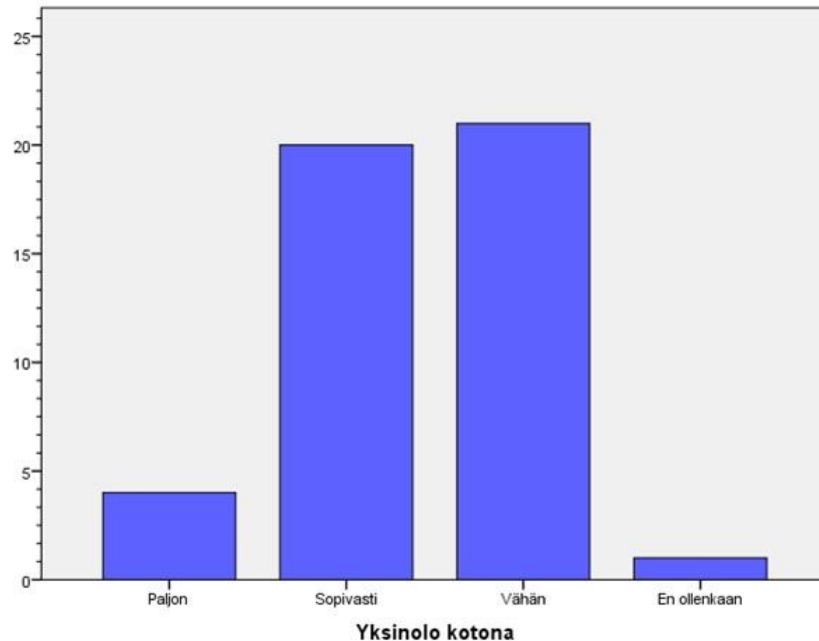
Taulukossa 4 selviää, että lasten isistä 18 tekevät vuorotyötä. 20 lasten työssäkävistä isistä eivät tee vuorotyötä.

Taulukko 4. Isän vuorotyö.

Isän vuorotyö Crosstabulation				
Count		Isän vuorotyö		Total
		Kyllä	Ei	
Isän työssäkäynti	Kyllä	18	20	38
Total		18	20	38

7.4 Lapsen yksinolo kotona

Kyselylomakkeessa halusin vastauksen siihen, viettävätkö lapset omasta mielestään miten paljon kotona aikaa ilman vanhempia. Vastausvaihtoehdoiksi asetin paljon, sopivasti, vähän sekä en ollenkaan.

Kuvio 6. Lasten yksinolo kotona.

Vastauksista selvisi, että 21 lasta kertoi viettävänsä yksin aikaa vähän sekä 20 lapsen mielestä he viettivät yksin kotona aikaa sopivasti. 4 lasta kertoi viettävänsä aikaa yksin kotona paljon. 1 lapsi kertoi, ettei ole ollenkaan yksin kotona. (Kuvio 6)

Lasten asumismuodolla ei vastausten perusteella näyttänyt olevan suurta merkitystä lapsen yksinoloon. Molempien vanhempien kanssa asuvista lapsista ainoastaan 3 kertoi viettävänsä aikaa yksin kotona paljon. Äidin kanssa asuvista lapsista ainoastaan 1 vietti aikaa mielestään kotona yksin paljon. Muut vastaajat kertoivat viettävänsä aikaa yksin kotona sopivasti, vähän tai ei ollenkaan. (Taulukko 5)

Taulukko 5. Asumismuodon merkitys lasten yksinoloon kotona.

Asuinmuoto * Yksinolo kotona Crosstabulation

Count		Yksinolo kotona				Total
		Paljon	Sopivasti	Vähän	En ollenkaan	
Asuinmuoto	Molempien vanhempien kanssa	3	15	11	1	30
	Äidin kanssa	1	0	4	0	5
	Toisen vanhemman ja tämän uuden puolison kanssa	0	2	1	0	3
	Jotenkin muuten	0	3	5	0	8
Total		4	20	21	1	46

7.5 Yhdessä vanhempien kanssa vietetty aika

Seuraavassa kysymyksessä tiedustelin sitä, että viettävätkö lapset omasta mielestään tarpeeksi vanhempien kanssa yhteistä aikaa. Vastauksista kävi ilmi, että lapsista 40 koki viettäneensä vanhempien kanssa riittävästi aikaa. Lapsista 5 kertoi viettäneensä aikaa vanhempien kanssa liian vähän ja 1 kertoi viettäneensä aikaa vanhempiensa kanssa liian paljon. (Taulukko 6)

Taulukko 6. Vanhempien kanssa vietetty yhteinen aika.

		Vanhempien kanssa vietetty aika			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Liian paljon	1	2,2	2,2	2,2
	Riittävästi	40	87,0	87,0	89,1
	Liian vähän	5	10,9	10,9	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

Lapsista 31 kertoi olevansa tyytyväinen tämän hetkisessä tilanteessa yhdessä vietettyyn aikaan vanhempiensa kanssa vastaamalla, ei enempää eikä vähempää. 13 vastaajista toivoi, että saisi viettää yhteistä aikaa enemmän vanhempiensa kanssa. Lapsista 2 kertoi, että haluaisi viettää vanhempiensa kanssa aikaa vähemmän nykytilanteeseen nähden. (Taulukko 7)

Taulukko 7. Yhteinen ajankäyttö vanhempien kanssa.

		Haluaisitko viettää nykyiseen verrattuna			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Enemmän	13	28,3	28,3	28,3
	Ei enempää enkä vähempää	31	67,4	67,4	95,7
	Vähemmän	2	4,3	4,3	100,0
	Total	46	100,0	100,0	

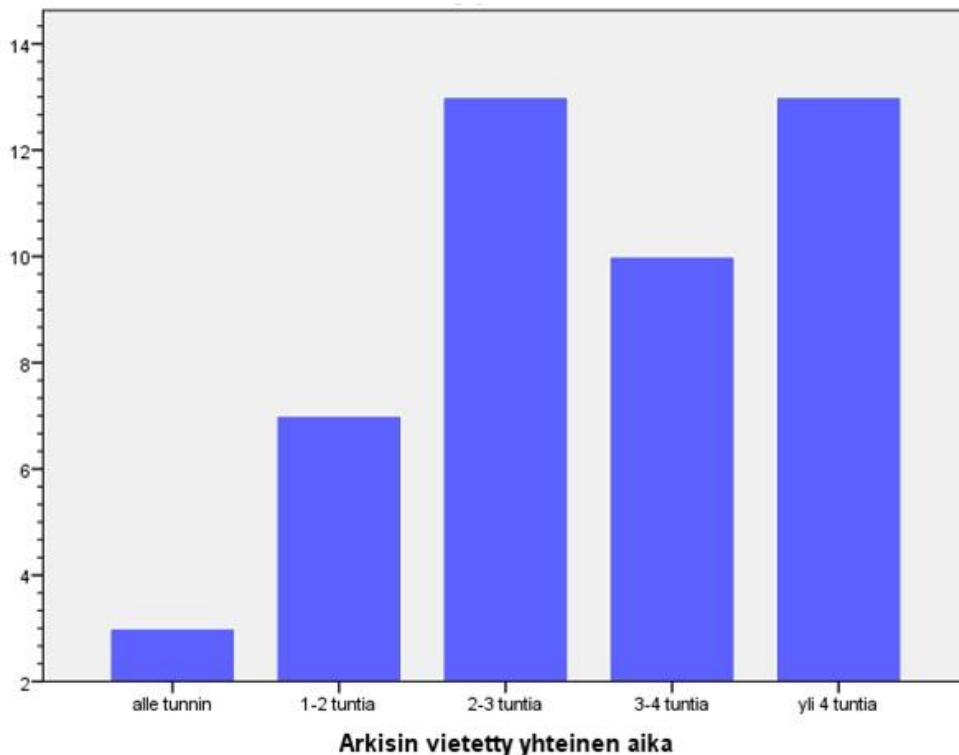
Kysyttäessä, mitkä erilaiset tekijät vastaajien mielestä rajoittavat vanhempien kanssa vietettyä aikaa eniten, lapsista kaikki valitsivat ainakin jonkin esitetystä vaihtoehdoista. 13 kertoi rajoittavia tekijöitä olevan vähintään yksi, loput 33 lasta valitsi rajoittavia tekijöitä kaksi. 31 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että yhdessä vietettyä aikaa rajoittaa eniten vanhempien työssäkäynti. Melkein yhtä paljon (27 prosenttia) lapsista olivat sitä mieltä, että omat harrastukset rajoittavat vanhempien kanssa vietettyä yhteistä aikaa. Lapset viettivät myös paljon aikaa omien kavereiden kanssa (20 prosenttia), jonka koettiin olevan poissa yhteisestä ajasta omien vanhempien kanssa. 7 lasta ilmoitti, ettei yhteistä aikaa rajoita mikään. 6 lapsista kertoi rajoittavan tekijän olevan jokin muu kuin valmiiksi annetut vaihtoehdot. Näistä vastauksista rajoittavia tekijöitä olivat esimerkiksi väsymys, toisen vanhemman asuminen toisella paikkakunnalla ja pelaaminen. Lapsista 5 prosenttia oli puolestaan sitä mieltä, että sisarukset rajoittavat vanhempien kanssa vietettyä yhteistä aikaa. (Taulukko 8)

Taulukko 8. Vanhempien kanssa yhdessä vietetyn ajan rajoittavat tekijät.

	Vastausten lukumäärä	% vastanneista (n=46)
Vanhempien työ	25	31 %
Sisarukset	4	5 %
Omat harrastukset	21	27 %
Omat kaverit	16	20 %
Ei mikään	7	9 %
Jokin muu	6	8 %
Yhteensä	79	100,00 %

7.6 Perheen yhteinen aika arkena

Vastausten mukaan 13 lasta viettää perheen kanssa aikaa yli 4 tuntia päivässä, samoin 14 lasta kertoivat viettäneensä yhteistä aikaa 2-3 tuntia. 10 lasta kertoivat viettäneensä aikaa perheensä kanssa päivässä 3-4 tuntia, 7 lasta 1-2 tuntia sekä 3 lasta vastasi viettäneensä päivässä alle tunnin yhteistä aikaa perheen kanssa. (Kuvio 7)

Kuvio 7. Arkisin vietetty yhteinen aika.

Kyselyssä tiedustelin avoimena kysymyksenä lasten mielteitä siitä, mitä he tekevät yleensä arkisin yhdessä vanhempien kanssa. Opinnäytetyön teoriassa viittasin siihen, kuinka yhteinen aika perheen kesken on tärkeää lapsille. Vastauksista kävi ilmi, että lapset kertoivat tekevänsä perheen kanssa normaaleja asioita. Vastauksista voidaan poimia yleisiksi teemoiksi arkiset askareet ja yhdessä oleminen toiminnan avulla. Myös rentoutuminen nousi vahvaksi teemaksi kun 25 kertaa lapset toivat esille, että katselevat televisiota yhdessä perheen kesken. Ruoan valmistaminen ja yhdessä syöminen olivat suosittuja perheen yhteisiä tekemisiä, kun lapsista 14 vastasi viettävänsä ruoan parissa yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa. Perheen yhteisiä toimintatuokioita vietettiin myös ulkoillen, koska 11 lasta kertoi arkisin viettävän aikaa vanhempiensa kanssa pihalla. Vastaajista 9 kertoi pelaa-

vansa pelejä ja lautapelejä yhdessä perheen kanssa arkisin ja 8 nosti esiin sen, että he viettävät yhteistä aikaa perheen kesken keskustelemalla. Yhteiset harrastukset vanhempien kanssa ovat hetkiä, jolloin 5 lasta kokivat viettäneensä yhteistä aikaa perheen kanssa. 4 lasta kertoi käyvänsä kaupassa ja tällä tavoin viettävänsä yhteistä aikaa arkisin vanhempiensa kanssa, saman verran vastaajia, eli 4 lasta, oli sitä mieltä, etteivät he tee mitään arkisin yhdessä perheen kesken. Lasten mukaan aikaa perheissä arkisin vietettiin myös yhdessä vanhempien kanssa uiden, lehtiä lukien, lemmikkiä hoidellen, laulaen ja kuunnellen musiikkia, kyläilemällä, leikkien, leipoen, siivoten, käyden elokuvissa, läksyjä tehden ja olemalla vaan yhdessä. Seuraavassa sitaatteja lasten vastauksista:

”Me tehdään ruokaa ja puhutaan. Vanhempani ovat melkein koko ajan kotona.”

”Ei yleensä mitään, joskus pelataan lautapelejä. Yhdessä katsotaan tv:tä.”

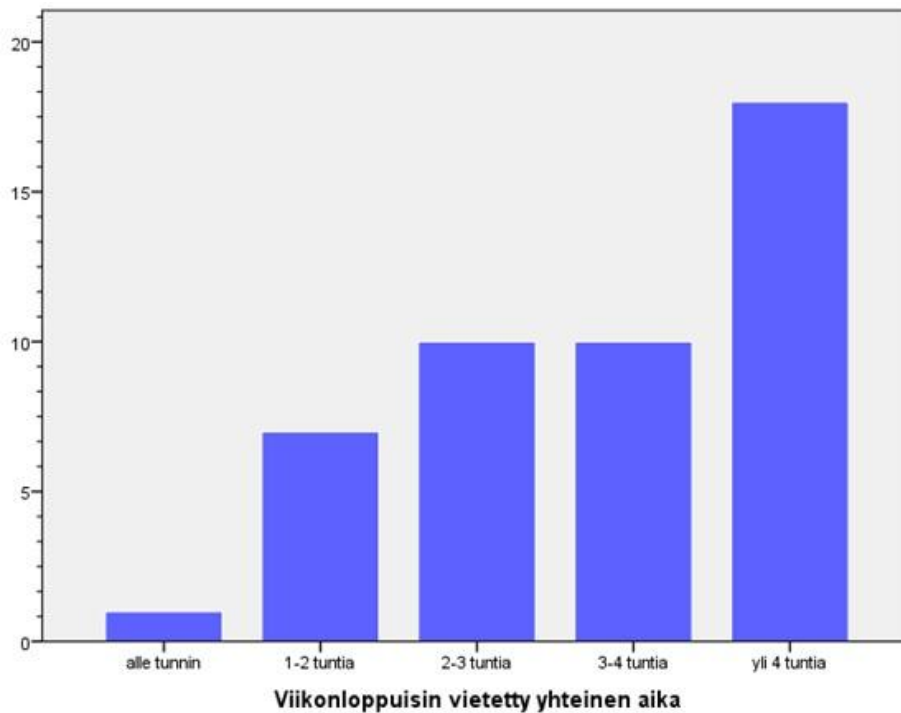
”Mennään pihalle, katsotaan ohjelmia, jutellaan tai leikitään lasten ja koiran kanssa”

”Ei hirveesti mitään”

”Pelataan jotain peliä, käydään kaupassa, jutellaan”.

7.7 Perheen yhteinen aika viikonloppuna

Kyselyssä 18 lasta kertoivat viettäneensä vanhempiensa kanssa viikonloppuisin aikaa yli 4 tuntia päivässä. 10 lasta kertoi viettäneensä aikaa päivässä viikonloppuisin vanhempiensa kanssa 2-3 tuntia ja 10 lasta 3-4 tuntia. 7 lasta vietti vanhempiensa kanssa yhteistä aikaa viikonloppuisin päivässä 1-2 tuntia sekä 1 lapsista alle tunnin. (Kuvio 8)

Kuvio 8. Viikonloppuisin vietetty yhteinen aika.

Lapsilta kysyttiin avoimena kysymyksenä mitä he tekevät viikonloppuisin yhdessä vanhempiensa kanssa. Lapsista 19 kertoi ulkoilevansa yhdessä vanhempiensa kanssa viikonloppuisin. 16 lasta kertoi viettävänsä yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa televisiota tai elokuvaa katsellen. Viikonloppuisin lapset ja vanhemmat 12 lapsen mukaan pelasivat erilaisia pelejä yhdessä. 11 lasta puolestaan kertoi yhteisestä ajan sisältävän viikonloppuisin kaupassa kiertelyä. Perhe vietti 8 lapsen mukaan aikaa yhdessä harrastusten parissa. Viikonloppuisin perhe kokoontui 7 lapsen mukaan syömään yhdessä. Arkipäivistä poiketen viikonloppuisin perheet kyläilivät viikonloppuisin 6 lapsen mukaan samalla viettäen aikaa yhdessä. 4 lasta kertoi, ettei tee viikonloppuisin perheen kanssa oikein mitään. Saman verran, 4 lasta, vastasi olevansa vaan kotona yhdessä perheen kanssa. Viikonloppuisin vietettiin

perheen yhteistä aikaa myös jutellen, retkeillen, lemmikkejä hoitaen, keilaten, leikkien, leipoen, elokuvissa käyden, autolla ajellen, mökillä, uimassa käyden sekä läksyjä tehden tai kokeisiin lukien. Lopuksi sitaatteja lasten vastauksista:

”Olemme mökillä jossa ulkoilemme paljon ja talvella laskemme mäkeä ja kesällä ollaan paljon uimassa”

”Pelataan lautapelejä, käydään kaupassa ja ollaan ulkona.”

”No ollaan vaan kotona tai käydään lenkillä ja sitten katsotaan tv:tä.”

”Käymme kylässä mummulassa, olemme kotona, käymme hiihtämässä, käymme laskettelemassa.”

”Ei melkein mitään.”

”Katsomme elokuvaa, syömme herkkua. Menemme kauppoihin.”

7.8 Unelmien päivä

Viimeisenä kysymyksenä kyselylomakkeessa oli avoin kysymys, jossa vastaaja sai kertoa unelmien päivästä vanhempiensa kanssa. Selvästi eniten lapset haaveilivat matkustelusta yhdessä vanhempiensa kanssa kun 15 lasta sen mainitsi vastauksessaan. Toiseksi eniten lapset halusivat unelmiensa päivänä shoppailla vanhempiensa kanssa 12 sen mainitessa vastauksessaan. 11 lasta halusi tehdä yhdessä äidin ja isän kanssa jotain hauskaa, vastauksissa hauskan tekeminen ei ollut mihinkään tiettyyn tekemiseen kohdistettua. Syömisen ravintolassa mainitsi 9 lasta.

”Olimme Thaimaassa ottamassa aurinkoa ja söisimme thaimaalaista ruokaa, eikä tulisi yhtään riitaa.”

”Kävisimme kaupoissa ja tekisimme paljon hauskoja juttuja.”

Vastaajista 6 haaveili unelmien päivänä pääsevänsä kylpylään ja 6 johonkin huvipuistoon yhdessä vanhempiensa kanssa. Uimisen, pelaamisen ja elokuvissa yhdessä käymisen mainitsi 3 vastaajista.

”Menisimme leffaan, söisin karkkia, pelattaisiin ja mentäisiin huvipuistoon.”

Lasten vastauksista kävi myös ilmi, että he halusivat jakaa yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa harrastusten, kuten hiihtämisen, laskettelemisen, ratsastamisen, koripallon, golfin, ulkoilun ja lemmikkieläinten, parissa. Myös riidattoman yhdessäolon perheen kesken nosti esille muutama vastaajista. 2 vastaajista ei tiennyt kertoa mitä unelmien päivä voisi vanhempien kanssa pitää sisällään ja 2 vastaajaa oli jättänyt vastaamatta lainkaan kysymykseen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET TULOKSISTA

Tavoitteenani oli selvittää kuudesluokkalaisten lasten kokemuksia vanhempien kanssa yhdessä vietetystä ajasta. Tässä kappaleessa käsittelen tutkimukseni päätulokset tutkimuskysymyksittäin. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että suurin osa lapsista asuu molempien vanhempien kanssa ja lapsilla lähestulkoon kaikilla oli sisaruksia yksi tai useampia. Lapsista valtaosa harrasti jotain ja vietti oman harrastuksen parissa aikaa viikossa yli 4 tuntia. Tulosten perusteella lapset viettivät vanhempien kanssa aikaa pääosin riittävästi ja viettivät yksin kotona aikaa sopivasti tai vähän. Vanhempien työssäkäynti ja vuorotyön tekeminen olivat todella yleistä vastaajien vanhempien keskuudessa. Lapset kertoivat suurimmiksi haasteiksi perheen yhteiselle ajalle vanhempien työn, omat harrastukset ja omien kavereiden kanssa vietetyn ajan.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössäni oli kuinka paljon lapset viettivät yhteistä aikaa vanhempiensa kanssa? Ennako-odotuksistani poiketen vastauksista kävi ilmi, että lapset viettävät vanhempien kanssa mielestään riittävästi aikaa ja suurin osa on tyytyväisiä tämän hetkiseen ajankäyttöön yhdessä vanhempien kanssa. Mielestäni tulos on merkittävä, koska nykyään perhe-elämä on kiireistä eikä vanhemmat välttämättä koe antavansa lapsilleen riittävästi aikaa. Liian paljon kertoi vanhempiensa kanssa viettävänsä aikaa yksi lapsi. Tämän lapsen tilanteessa voisi ajatella, että lapsi saattaisi tarvita vastauksensa perusteella enemmän yksinoloaikaa itsenäistyäkseen. Viisi lasta kertoi viettävänsä vanhempien kanssa yhteistä aikaa liian vähän. Nämä lapset tuntevat saavansa vanhemmiltaan liian vähän aikaa, johon olisi tärkeää vanhempien puuttua. Kuten jo aiemmin teoriassa kirjoitin, perheen tarjoamalla toimintaympäristöllä ja vuorovaikutuksen määrällä on keskeinen merkitys nuoren kehitykselle. Nuoren tukipilareina voidaan pitää elintärkeitä elementtejä, kuten vuorovaikutus, rakkaus, turvallisuus ja yhdessä tekeminen. (Ahonen ym. 2007, 200–202.)

Seuraavassa kysymyksessä tiedustelin, haluaisivatko lapset viettää vanhempien kanssa nykyistä nähden enemmän tai vähemmän aikaa. Tämän vastauksen perusteella lapsista 31 kertoi olevansa nykytilanteeseen tyytyväinen. Tutkimustulos-

ten perusteella jopa 13 lasta toivoi, että saisi viettää aikaa vanhempiensa kanssa enemmän. Vanhempien ja lasten välinen yhteenkuuluvuuden tunne muodostuu yhteisestä tekemisestä ja yhdessä olosta, jota tulisi olla riittävästi. Tutkimukset ovat osoittaneet, että vanhemman ja lapsen välinen yhteinen tekeminen on vaikeaa monille vanhemmille. Vanhemmat eivät tiedä mitä yhdessäolo lapsen kanssa voisi olla, tai heillä ei ole aikaa tai motivaatiota tehdä asioita yhdessä lapsen kanssa. Voidaan kuitenkin todeta, että viitseliäät vanhemmat touhuavat lapsensa kanssa mutkattomasti yhdessä aina arkisista askareista suunniteltuun toimintaan. (Kalliala 2009, 72–73.) Yli 4 tuntia päivässä yhteistä aikaa lapsista kertoi viettävänsä 14 vastaajista, 13 lasta puolestaan kertoi viettävänsä perheen kanssa aikaa 2-3 tuntia päivässä. 7 lasta vastasi perheen yhdessäoloaikaan olevan arkena päivässä 1-2 tuntia ja 3 puolestaan arvioi yhdessäoloon kuluvan aikaa päivässä alle tunnin. Koulussa ja työssäolon jälkeen mielestäni perheet viettivät yhdessä arkena aikaa hyvin. Huomiota kuitenkin herättää kolmen lapsen vastaukset, jotka vastausten perusteella viettivät yhdessä aikaa vanhempiensa kanssa ainoastaan alle tunnin päivässä. Mikäli perheen yhteinen yhdessäoloaika lapsen kanssa on jatkuvasti sekä systemaattisesti näin vähäistä, on se jo mielestäni huolestuttavaa ja siihen tulisi puuttua. Viikonloppuisin lapset kertoivat viettäneensä perheen kanssa aikaa pääosin enemmän kuin arkena. Tämä tulos oli mielestäni odotettavissa, koska lasten koulu sekä vanhempien työ painottuu pääasiallisesti arkeen. Lapsista 18 kertoivat viettäneensä yli 4 tuntia yhteistä aikaa perheen kanssa, 10 lasta arvioi viettäneensä viikonloppuisin päivässä aikaa perheen kanssa 3-4 tuntia ja 10 lasta 2-3 tuntia. 7 lasta kertoi viettävänsä aikaa viikonloppuisin perheen kanssa 1-2 tuntia ja 1 lapsi alle tunnin.

Tutkimustulosten perusteella lapset viettivät mielestään yksin aikaa kotona pääosin sopivasti tai vähän. Neljä lasta koki viettävänsä aikaa yksin kotona paljon. Mielestäni neljä vastausta on paljon ja jokaiseen yksinolokokemukseen tulisi puuttua aikuisen toimesta. Olisi tärkeää selvittää syy siihen, miksi nuori kokee olevansa paljon yksin kotona. Johtuuko yksinolokokemus esimerkiksi kavereiden puutteesta, sosiaalisesta taitamattomuudesta tai vaikka siitä, että perheessä ei ole muita sisarusia? Lapsen pitkää yksinoloa koulun jälkeen välttääkseen vanhemmat usein joutuvat järjestämään työaikansa niin, ettei lapsen tarvitse olla kauaa yksin kotona. Lapsen rauhallinen yksinolo on vastapainoa koulun säännöille ja

ehdoille, jota lapsi välillä myös kaipaa. Lapselle yksinolo muuttuu yksinäisyydeksi silloin, kun hän haluaisi viettää aikaa kavereiden kanssa mutta kaveriseuraa ei jostain syystä ole. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 41.)

Toisena tutkimuskysymyksenä oli onko perhemuodolla, sisaruksilla, harrastuksilla ja vanhempien työssäkäynnillä vaikutusta lasten kokemuksiin perheen kanssa yhdessä vietetystä ajasta? Vastausten perusteella lapset, jotka asuivat molempien vanhempien kanssa, kokivat viettävänsä enemmän aikaa yksin kotona, kuin lapset, joiden asumismuoto oli jokin toinen. Tämä tulos oli mielestäni yllättävä, koska lapselle kotona on aikaa antamassa molemmat vanhemmat toisin kuin esimerkiksi yksinhuoltajaperheessä. Tätä pohtiessani huomasin, että molemmat vanhemmat, isät ja äidit, tekevät tutkimustulosten mukaan paljon vuorotyötä, jonka vuoksi vanhemmat saattavat pystyä järjestämään kotonaolon lapselle siten, että toinen vanhemmista on kotona lähes aina lasten kanssa. Mielestäni tämä järjestely on lapsen edun mukaista, mutta kuormittaa vanhempia. Erityisesti vanhempien parisuhde joutuu kovalle koetukselle, kun vanhemmat eivät ehdi nähdä toisiaan kun elämää eletään työvuorojen ja lastenhoidon ehdoilla. Myös vuorotyön vuoksi koko perheen yhdessä vietetty yhteinen aika jää helposti vähäiseksi. Toisaalta on tietysti selvää mikäli molemmat vanhemmat käyvät työssä, että työssäkäyvät äidit ja isät käyttävät lasten hoitoon vähemmän aikaa verrattuna vanhempiin, jotka eivät käy töissä. (Miettinen & Rotkirch, [viitattu 20.3.2014].) Kehitystä on tapahtunut koska Väestöliiton teettämän tutkimuksen mukaan perheelle halutaan antaa entistä enemmän aikaa ja siinä myös onnistutaan. Kouluikäisten vanhemmista 20 prosenttia koki jatkuvaa kiirettä, kun luvut kymmenen vuotta aiemmin olivat lähes 10 prosenttiyksikköä suurempia. (Väestöliitto, [viitattu 20.3.2012].) Tämä kehitys on positiivista perheiden hyvinvointia ajatellen.

Kyrönlampi-Kylmäsen (2010, 47–49) mukaan vanhempien työt vaikuttavat suuresti lapsen lähiympäristöön. Yhteiskunnan luomat raamit, kuten lainsäädäntö vaikuttavat lapsen maailmaan sekä vanhemman työhön. Työ- ja perhe-elämän yhdistäminen ja niiden keskinäinen suhde on tullut yhä monimutkaisemmaksi ja lapsiperheet joutuvat yhä enemmän tasapainoilemaan näiden kahden välillä. Vanhemmat joutuvat usein sopeuttamaan lastenhoidon työelämäänsä vaatimuksiin. Nykyään työtä pystytään kyllä järjestämään tehtäväksi esimerkiksi kotona, mutta kiire, työn huono

ennustettavuus ja kotona tehtävä työ luo haasteita perhe-elämälle. Edellä mainitut haasteet saattavat hankaloittaa perheen arkea ja yhdessä vietettyä aikaa. Työssäkäynti on yleisempää lapsiperheissä kuin muissa kotitalouksissa. Lisäksi ilta-, yö- ja viikonlopputyöt ovat huomattavasti yleistyneet. Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi, että lasten mielestä yhdessä vietetyn ajan rajoittavimpia tekijöitä olivat juuri vanhempien työ. Samanlaisen tuloksen sai myös Välijeesiö (2010, 29–30) opinnäytetyössään, jossa lapset kertoivat mielipiteitään perheen yhteisen ajan rajoittavista tekijöistä. Mielestäni tämä oli aivan odotettu tulos, koska lapsiperheiden vanhempien tulee käydä töissä taatakseen perheen toimeentulo. Amerikkalaisessa tutkimuksessa puolestaan on havaittu, että vaikka äitien työssäkäynti on kasvanut viime vuosikymmeninä, äitien käyttämä aika lastenhoitoon ei ole vähentynyt samassa suhteessa vaan jopa lisääntynyt. (Maternalemployment and time with children, [viitattu 20.3.2014].) Sisaruksilla ei puolestaan näyttänyt tutkimustulosten perusteella olevan juurikaan merkitystä lasten kokemuksiin perheen kanssa yhdessä vietettyyn aikaan. Ainoastaan neljä lasta vastasi rajoittavaksi tekijäksi sisarukset.

Omat harrastukset sekä omien kavereiden kanssa vietetty aika rajoittavat vanhempien työn lisäksi tämän tutkimuksen mukaan lasten mielestä perheen yhdessä vietettyä aikaa. Lasten harrastustoiminnan ajoittuminen iltaan vähentää työn ohella merkittävästi perheenjäsenten siteiden vahvistumisen mahdollisuutta perheissä, joissa vanhemmat yrittävät huolehtia lastensa vapaa-ajan sisällöstä. Harrastustoiminta ja vapaa-aika ovat nuorille erilaisten taitojen ja toimintapätevyyksien sekä arvojen ja arvostusten kehittämisen maailma, jotka luovat merkittävän informaalisen oppimiskentän. Lapset oppivat harrastustoiminnassa sosiaalisia keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja, itsenäistymistä. Myös esimerkiksi oma elämänhallinta kehittyy, ryhmässä toimimisen taidot karttuvat sekä harrastukset antavat aineksia arvomaailman rakentumiseen. Ystävyysuhteilla on iso rooli lapsen persoonallisuuden ja identiteetin rakentumisessa. Ystävyys vaatii vastavuoroista kiintymystä, molemminpuolista välittämistä, kunnioitusta ja luottamista. Toisaalta ystävyys tarjoaa hyväksytyksi tulemisen, kiintymyksen, yhteenkuuluvuuden ja toveruuden tunteita. Läheiset ystävyysuhteet vahvistavat itsetuntemusta. (Pulkkinen 2002, 153; Aaltonen ym. 2003, 93–94, 205–206.)

Koen, että lasten harrastamisella on positiivisia merkityksiä lasten hyvinvoinnille ja ne saattavat ennaltaehkäistä esimerkiksi paljon puhuttua syrjäytymistä. Harrastuksen ei saisi mielestäni olla kuitenkaan liian kuormittavaa, lapsen pääasiallinen työ on hoitaa kuitenkin koulunkäynti. Sosiaaliset taidot karttuvat ja lapsen itsetunto kehittyy mieleisessä harrastustoiminnassa sekä kaveriporukassa. Voidaan myös olettaa, että lasten vanhempien harrastuksessa mukanaolo on merkityksellistä lapselle ja on yksi yhteinen yhdessä olemisen muoto. Jotkut lapsista toivatkin vastuksissa esille, sen kuinka perhe viettää yhteistä aikaa lasten harrastuksen parissa esimerkiksi viikonloppuisin turnauksissa lasten pelejä seuraten. Myös Välijeesiön (2010, 29–30) tutkimustulosten mukaan harrastustoiminta ja omat kaverit rajoittavat toiseksi eniten yhteistä aikaa vanhempien kanssa.

Kolmantena opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä oli mitä lapset tekevät mielellään yhdessä perheen kanssa? Innasen tutkimuksen mukaan lapset toivovat tavanomaista yhdessäoloa vanhempien kanssa. Tällä tarkoitetaan sitä, että kukin puuhailee kotona omiaan, mutta on käytössä vuorovaikutukseen, kun haluaa keskustelukumppanin. (Kiireetön yhdessä oleminen nuorelle laatuaikaa tärkeämpää, [viitattu 20.3.2014].) Kiireettömyys ja läsnäolo luovat perusturvallisuuden tunteen, joka puolestaan auttaa rentoutumaan ja valmistautumaan seuraavan päivän tehtäviin. Arkipäivän rytmin lisäksi yhteistä toimintaa ovat varta vasten suunnitellut kuten ulkoilupäivä viikonloppuna tai yhteiset matkat ja retket. (Pulkkinen 2002, 153). Myös opinnäytetyötutkimukseen osallistuneiden lasten vastusten perusteella lapset viettävät vanhempien kanssa yhdessä aikaa enemmän viikonloppuisin kuin arkena. Tämän tutkimuksen mukaan arkena yhdessä tekeminen painottui enemmän arkiaskareisiin, kuten ruoan valmistamiseen ja yhdessä syömiseen sekä rentoutumiseen television äärellä. Perheen yhteisellä aterialla on paljon merkitystä. Ruokaa usein valmistetaan yhdessä, jolloin myös lapset oppivat ruoan valmistamista. Syöminen puolestaan antaa tilaisuuden keskusteluun ja kokemusten vaihtoon perheenjäsenten välillä, lisäksi yhteinen ruokailu luo kiinteyttä ja antaa identiteettiä oman perheen ruokailukulttuurin muotoutumisen kautta. (Pulkkinen 2002, 154.) Metsälän (2013, 31) viidesluokkalaisille oppilaille teettämän opinnäytetyön mukaan vastaukset olivat mielestäni hieman huolestuttavia, koska vain 39 % vastaajista kertoi syövänsä perheen kesken aterian päivittäin, neljästä kuuteen kertaan viikossa perhe ruokaili yhdessä 34 %. 25 % ilmoitti syövänsä perheen kanssa

yhdestä kolmeen kertaan viikossa ja 2 % lapsista vastasi, ettei ruokaile koskaan perheen kanssa yhdessä.

Viikonloppuisin suurin osa lapsista kertoi ulkoilevansa yhdessä vanhempien kanssa tai rentoutuvan television tai elokuvan äärellä. Vastausten perusteella lapset haaveilivat unelmien päivän sisältävän yhdessä vanhempien kanssa esimerkiksi matkustamista, shoppailua, huvipuistossa hurvittelua tai kylpylässä rentoutumista.

9 POHDINTA

Lapsi saa tärkeimmät rakennusaineet omasta kasvuympäristöstään eli perheestään, tämän vuoksi koen, että on tärkeää panostaa perheiden hyvinvointiin niin yksilö-, yhteisö- kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Opin ymmärtämään, kuinka iso merkitys esimerkiksi perhepolitiikalla on yhteisön ja yhteiskunnan lisäksi erityisesti yksilön elämään. Tiesin alusta asti, että ryhtyisin tekemään opinnäytetyötä koskien perheen hyvinvointia. Aihetta miettiessäni päätin tehdä opinnäytetyötä tutkien lapsiperheiden hyvinvointia juuri lasten näkökulmasta arvioituna.

Tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoista, opettavaa, antoisaa ja haastavaakin. Opinnäytetyöprosessin aikana opin paljon tietoa lukiessani perheestä, vanhempien ja lasten yhteisestä ajankäytöstä sekä työn ja perheen yhteensovittamisen haasteista ja mahdollisuuksista perheen hyvinvoinnin näkökulmasta katsottuna. Tämä olikin mielestäni opinnäytetyön parasta antia. Teoria kirjallisuutta oli paljon saatavilla, joten aineistoon tutustumiseen ja sopivan lähdekirjallisuuteen valitsemiseen kului paljon aikaa. Tutkimusmenetelmää valittaessa mietin pitkään toteutanko tutkimuksen määrällisenä vai laadullisena tutkimuksena. Päädyin määrälliseen tutkimusmenetelmään, koska ajattelin saavani sillä enemmän kohderyhmältäni, kuudesluokkalaisilta lapsilta, tietoa irti. Ajattelin, että vieraana ihmisenä on vaikeaa saada lapsia avautumaan ja puhumaan niinkin henkilökohtaisesta teemasta kun omasta perheestä. Koko opinnäytetyöprosessin aikana, ja varsinkin tutkimustulosten analysointivaiheessa, minua harmitti, etten ryhtynyt ennako-odotuksista huolimatta toteuttamaan tutkimusta laadullisena tutkimuksena. Koen, että henkilökohtaisesti haastattelemalla olisin saanut syvällisempiä vastauksia ja lapsilla olisi ollut mahdollisuus kertoa kokemuksistaan perheen yhteisestä ajasta. Toisaalta olen tyytyväinen valitsemaani tutkimusmenetelmään, koska aineiston kerääminen oli onnistunut, sain vastaukset tutkimuskysymyksiini sekä tutkimusaineisto oli mielestäni riittävä suuntaa antavia päätelmiä tehdessä. Tutkimuksen tekeminen ja erityisesti tulosten analysointi oli mielestäni koko opinnäytetyön haasteellisin vaihe. Tutkimustuloksien analysointi oli mielenkiintoista, koska sai verrata niitä aikaisempiin tutkimuksiin ja omiin ennako-odotuksiini.

Tuloksia analysoitaessa mietin, kuinka totuuden mukaisesti lapset vastasivat kysymyksiin. Kertoivatko he koko totuuden ja kuinka lojaaleja lapset ovat vanhemmilleen? Omien työelämässä tehtyjen havaintojen myötä olen huomannut, että lapset helposti suojelevat omaa perhettään ja vanhempiaan varsinkin epäkohtien kohdalla. Olisi myös mielenkiintoista tietää miksi kaikki kuudesluokkalaiset eivät osallistuneet kyselytutkimukseen. Halusivatko tutkimuksen ulkopuolelle jäävät oppilaat jäädä tutkimuksesta pois omasta vai vanhempien tahdosta? Halusivatko he suojella perheen yksityisyyttä ja olisiko tästä joukosta tullut opinnäytetyön tutkimusongelmiin nähden jotakin uutta tietoa?

Kokonaisuudessa oma tietämykseni perheiden hyvinvoinnista lisääntyi ja syventyi tämän tutkimuksen ansiosta sekä tukevat omaa ammatillista kehitystäni. Tutkimuksen tekemisessä opittua teoretietoaa pystyn käyttämään jatkossa hyödyksi myös käytännön työelämässä työskennellessäni etenkin lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Opinnäytetyönprosessin aikana olen oppinut sen, että suunnittelulla on iso merkitys näin laajan työn etenemisessä ja loppuunsaattamisessa. Olen tehnyt välitavoitteita, jotka ovat ohjanneet minua opinnäytetyön eteenpäin viemisessä. Noudattaessani ennalta laadittuja suunnitelmia on ollut helppo järjestää aikaa oman työn ja perhe-elämän lisäksi myös opinnäytetyön tekemiselle. Tällä tavoitekeskeisellä otteella olen huomannut olevan positiivinen vaikutus paineensietokyvyssäni, joka varmasti on eduksi myös tulevaisuuden työssäni.

Sosiaalialan koulutusohjelman tuottamat kompetenssien (2008) mukaan sosionomi kykenee ottamaan jokaisen yksilön ainutkertaisuuden huomioon ja kykenee toimimaan arvoriitiriitoja sisältävissä tilanteissa. Lisäksi hän edistää tasa-arvoa ja pyrkii huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmista. Sosionomilta odotetaan lisäksi asiakastyön osaamista, joka tarkoittaa esimerkiksi sitä, että hän osaa tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän arjessaan, kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa. Sosionomi tuntee erilaiset palvelut, joiden pariin hän osaa asiakkaat ohjata. Lisäksi hän osaa toimia moniammatillisissa verkostoissa. (Mäkinen ym. 2009, 18–19.) Edellä mainittuja sosionomin valmiuksia mielestäni tarvitaan tulevaisuudessa sekä koulutyössä esimerkiksi koulukuraattorin tehtävässä, että perheiden kanssa työskennellessä. Sosionomi voi auttaa perheitä erilaisissa elämän-

tilanteissa ja koulussa työskentelemällä varhaisnuoren kanssa sekä tekemällä yhteistyötä muiden ammattilaisten ja vanhempien kanssa.

Jatkotutkimusehdotuksena opinnäytetyötä tehdessäni tuli mieleen se, miten vanhemmat kokevat antavansa lapsille aikaa. Kokevatko he viettävänsä lasten kanssa riittävästi aikaa ja miten hankalaa heidän mielestään on yhteen sovittaa perhettä ja työssäkäyntiä? Kokevatko vanhemmat, että yhteiskunta ja työnantaja tukevat lapsiperheitä työn ja perheen yhteensovittamisessa?

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi: Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 2002. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Cacciatore, R. 2005. Aika ja jaksaminen nuorten perheissä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Erweko Painotuote.
- Carling, M. & Cleve, E. 2006. Ylihuolehtivat vanhemmat: Curling-perhe parempaan tasapainoon. Juva: WS Bookwell.
- Child development Insitute. 2013. Hobbies are Healthy. [Verkkosivusto]. [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: <http://childdevelopmentinfo.com/child-activities/hobbies-are-healthy>.
- Envall, M. 2005. Perheen aika. Helsinki: Karisto.
- Hakala, J. T. 2011. Onnellinen lapsi. Vanhempien kasvatusoppi. Juva: Gummerus.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. painos. Helsinki: Edita Prima.
- Hermanson, E. & Martsola, R. 2006. Aikuinen vanhemmuus : katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Gummerus.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 2001. Johdatus kasvatustieteeseen. 4-8. painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Ijäs, K. 2009. Arvot asuvat kotona. Helsinki: Kirjapaja.
- Innanen, M. 2001. Väitös: Kiireetön yhdessä oleminen nuorille laatu-aikaa tärkeämpää. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2001/03/tiedote-2007-09-18-15-02-57-635627>.

- Jarasto, P. & Sinervo, N. 1998. Kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Jokela, E. & Pruuki, H. 2010. Jo iso, vielä pieni: kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamuskirja.
- Juusola, M. 2010. Vahvaksi rakastetut lapset. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Syrjälä, J. (toim.) Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto.
- Kalliala, M. Aikuisten ja lasten vuorovaikutus. Teoksessa: Hillilä, M. & Räihä, P. 2009. Samalta viivalta 3. Kasvatusalan valintayhteistyöhankkeen (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto 2009. Juva: WS Bookwell.
- Kersanet. Erilaisia vanhempia. 2011–2013. [Verkkosivu]. Ella. Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut-kehittämishanke. [Viitattu 11.2.2014]. Saatavana: http://www.epshp.fi/kersanet/vanhemmuus/vanhemmuus/erilaisia_vanhempia.
- Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Jyväskylä: Gummerus.
- Kinnunen, S. 2001. Keskilapsuuden tärkeät vuodet. 3.painos. Helsinki: Karasana.
- Kuula, A. 2011. Tutkimuettiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: Bookwell.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana: Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Lahtinen, N. 2011. Oppilaan oikeudet ja vanhempien vastuu. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lainiala, L. Perhepolitiikan uudet tuulet – Perheen paluu. Teoksessa Syrjälä, J. & Åberg, R. (toim.) Aika olla yhdessä. Perhebarometri 2010. Katsauksia E 39/2010. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos.
- Lammi-Taskula, J. & Bardy, M. 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Hyvinvointi lapsiperheen arjessa. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Lammi-Taskula, J. & Varsa, H. 2001. Vanhemmuuden aika. Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä. Sosiaalija terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus. Aiheita 7/2001. Helsinki:Stakes.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto.[Verkkosivu]. Erilaisia perheitä ja sisarusuhteita. [Viitattu 29.3.2014]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/sisarukset_nahistelevat/erilaisia_perheitä_ja_sisaruussu/.
- Martsola, R. Lapsiaikuisia ja aikuislapsia. 2006. Teoksessa Hermansson, E. & Martsola, R. 2006. Aikuinen vanhemmuus: Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Gummerus.
- Maternal employment and time with children: Dramatic change or surprising continuity? Bianchi, S. 2000. [Verkkojulkaisu]. Demography 37(4). [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: <http://www.soc.umn.edu/~elkelly/Bianchi2000MaternalEmployment.pdf>.
- Metsälä, L. 2013. The Importance of Positive Family Environments, Hobbies, Friendships and Leisure Time on the Social, Emotional and Physical Development of Fifth Grade Pupils. Kymenlaakso University of Applied Sciences. Degree Programme in Health Promotion. Master's Thesis. [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/60275/Metsala_Linda.pdf?sequence=1.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Mikä selittää lastenhoitoon käytetyn ajan kasvua viime vuosikymmeninä? [Verkkojulkaisu]. Hyvinvointikatsaus 3/2012. [Viitattu 20.3.2012]. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/3184184/HYKA_3-2012_Miettinen_ja_Rotkirch.pdf.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä: lapsiperheiden ajan käyttö 2000-luvulla. Perheparometri. Katsauksia E 42/2012. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.
- Mäkijärvi, L. 2008. Aikuisen vastuu. Miten kasvatat tämän ajan lasta? Asikkala: Kirjatalo.
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosio-
nominen. 1. painos. Helsinki: WSOY.

- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Paajanen, P. 2005. Eri teitä vanhemmuuteen- kaksikymppisenä ja kolmekymppisenä saaneiden näkemyksiäperheellistymisestä ja vanhemmuudesta. Perhebarometri, Katsauksia E 21/2005. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.
- Parvela, T. & Sinkkonen, J. 2011. Ekaluokkalaisten vanhemmille. Kouluun! Helsinki: WSOY.
- Peltonen, H. & Säävälä, T. 2001. Kehittyvä oppilashuoltotyö kouluyhteisön ja yksilön tukena. Teoksessa Janhukainen Markku (toim.): Lasten erityishuolto- ja opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy.
- Pulkkinen, L. Mukavaa yhdessä: sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. 2002. Keuruu: Otava.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Menetelmäviidakon raivaajat : perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan.Helsinki: Hansaprint.
- Remu, N. 2007. Lapsi- ja perhepalvelujen kehittämistyön nousukausi - varhaisesta puuttumisesta varhaiseen vastuunottoon. Teoksessa: N. Remu & M. Törrönen (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö.
- Ritmala, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2010. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Hyvä tutkimuskäytäntö. Kva-MOTV. [Verkojulkaisu]. Tampere:Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 15.1.2014. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L3_1_2.html
- Sihvola, S. 2006. Aitous, rajat ja rutiinit. Teoksessa Hermanson, E. & Martsola, R. (toim.) Aikuinen vanhemmuus: katoavan kasvatuksen jäljillä. Jyväskylä: Kirjapaja.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Lasten asema ja palvelut 1990-luvun lammasta tähän päivään. [Viitattu 1.2.2014]. Saatavana: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/481056f6-25df-40a8-9d95-e3b6eaf9d7bf>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. [Verkkosivu]. Väitös: Epävarma työ vaikuttaa lapsen hankintaan ja vanhempien työnjakoon. [Viitattu 28.3.2014]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/uutinen?id=35405.

- Tiikkainen, P. 2006. Vanhuusiän yksinäisyys. Seuruututkimus emotionaalista ja sosiaalista yksinäisyyttä määrittävistä tekijöistä. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House
- Tilastokeskus. 2012. Lapsiperheiden määrä hitaassa laskussa. [Verkkosivu]. Viitattu 4.9.2013. Saatavana: http://www.stat.fi/til/perh/2011/perh_2011_2012-05-25_tie_001.fi.html.
- Tilastokeskus. Perhe. 2013. [Verkkosivu]. Viitattu 3.9.2013. Saatavana: <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vanhempainnetti. 2014. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Minkä ikäisenä lapsen voi jättää yksin kotiin? [Verkkosivusto]. Viitattu: 11.2.2014. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/voiko_lapsi_olla_yksin_kotona/.
- Viinamäki, L. & Saari, E. 2007. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Vilka, H. 2007. Tutkija mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Gummerus kirjapaino.
- Vilén, M. , Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T. Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus: erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Väestöliitto. 2012. Pienten lasten vanhempien elämäntasapaino. [Verkkosivu]. [Viitattu 16.1.2014]. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/elamaa_lapsiperheessa/
- Väestöliitto. 2012. Perhebarometri: miten lapsiperhe viettää aikansa. [Verkkosivu]. [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: <http://www.vaestoliitto.fi/?x27375=1473132>.
- Väljjeesiö, M. 2010. Lapsen ja vanhempien yhteinen aika lasten kokemana. [Verkköjulkaisu]. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavana: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/16629/Valijeesio_Maija.pdf?sequence=1.

LIITTEET

LIITE 1. Saatekirje

LIITE 2. Kyselylomake

Liite 1. Saatekirje.

SAATEKIRJE VANHEMMILLE

Hyvä 6- luokkalaisen vanhempi!

Olen sosionomiopiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Tarkoituksenani on tehdä opinnäytetyö yhteiskunnassamme jatkuvasti esillä olevasta aiheesta liittyen vanhemmuuteen, vanhemmuuden haasteisiin sekä lasten ja nuorten hyvinvointiin. Opinnäytetyössäni tutkin lasten ja vanhempien yhteistä aikaa lasten näkökulmasta ja yhteistyöhön olen ryhtynyt lapsenne koulun kanssa. Tietoja lasten mielipiteistä on tarkoituksenani kerätä kyselylomakkeen avulla vielä kuluvan vuoden aikana. Kysely tapahtuu oppitunnin aikana.

Tutkimuksen onnistumiseksi edellytetään teiltä vanhemmilta lupaa siihen, että lapset voivat vastata kyselylomakkeeseen. Kyselylomakkeeseen vastaaminen tehdään nimettömänä eikä vastaajan henkilöllisyys ilmene koko tutkimuksen aikana. Mikäli **ette** halua lapsenne osallistuvan edellä mainittuun kyselyyn, palautattehan alla olevan lomakkeen täytettynä luokanvalvojalle 2.12.2013 mennessä.

Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan 3kpl elokuvalippuja.

Ystävällisin terveisin,

Anniina Paavola

Puh. XXX-XX XXXXX

Palauta luokanvalvojalle 2.12.2013 mennessä, mikäli lapsesi **ei saa** osallistua tutkimukseen.

[] Lapseni ei saa osallistua lasten kokemuksiin vanhempien kanssa yhdessä vietetystä ajasta koskevaan kyselyyn.

Lapsen nimi: _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Liite 2. Kyselylomake

KYSELYLOMAKE

Hyvä kutosluokkalainen!

Tutkimuksen tarkoituksena on kerätä kokemuksia lasten ja vanhempien yhteisestä ajasta. Lue kysymykset huolellisesti ja vastaa niihin rehellisesti. Kysely koostuu sekä monivalintakysymyksistä, että avoimista kysymyksistä. Monivalintakysymyksissä ympyröi vastausta merkitsevä kirjaintunnus. Avoimissa kysymyksissä vastaa sille varattuun tilaan. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömästi.

1. Olen
- a) tyttö
 - b) poika
2. Asun
- a) molempien vanhempieni kanssa
 - b) äidin kanssa
 - c) isän kanssa
 - c) toisen vanhempani ja tämän uuden puolison kanssa
 - d) jotenkin muuten,miten? _____

3. Asuuko kanssasi sisaruksia?

- a) kyllä, kuinka monta _____?
- b) ei

4. Mitä harrastat?

5. Kuinka paljon viikossa aikaasi kuluu harrastusten parissa?
- a) alle tunti
 - b) 1-2 tuntia
 - c) 2-3 tuntia
 - d) 3-4 tuntia
 - e) yli 4 tuntia
6. Käykö äitisi töissä? (jos vastasit ei, siirry suoraan kysymykseen 8.)
- a) kyllä
 - b) ei
7. Jos äitisi käy töissä, tekeekö äiti myös ilta-/viikonloppu- tai yötyötä?
- a) kyllä
 - b) ei
8. Käykö isäsi töissä? (jos vastasit ei, siirry suoraan kysymykseen 10.)
- a) kyllä
 - b) ei
9. Jos isäsi käy töissä, tekeekö isä myös ilta-/viikonloppu- tai yötyötä?
- a) kyllä
 - b) ei
10. Vietätkö mielestäsi aikaa kotona ilman aikuisia
- a) paljon
 - b) sopivasti
 - c) vähän
 - d) en ollenkaan?
11. Vietätkö mielestäsi vanhempiesi kanssa yhteistä aikaa
- a) liian paljon
 - b) riittävästi
 - c) liian vähän
 - d) en ollenkaan?
12. Haluaisitko viettää vanhempiesi kanssa aikaa nykyiseen verrattuna
- a) enemmän
 - b) ei enempää eikä vähempää
 - c) vähemmän?

13. Mikä mielestäsi rajoittaa vanhempiesi kanssa vietettyä yhteistä aikaa eniten? (valitse korkeintaan 2 vaihtoehtoa)

- a) vanhempien työ
- b) sisarukset
- c) omat harrastukset
- d) vanhempien harrastukset
- e) omat kaverit
- f) ei mikään
- g) jokin muu, mikä _____

14. Kuinka paljon vietät **arkisin** yhteistä aikaa vanhempiesi kanssa?

- a) alle tunnin
- b) 1-2 tuntia
- c) 2-3 tuntia
- d) 3-4 tuntia
- e) yli 4 tuntia?

15. Mitä yleensä teette **arkisin** vanhempien kanssa yhdessä?

16. Kuinka paljon vietät **viikonloppuisin** aikaa vanhempiesi kanssa?

- a) alle tunnin
- b) 1-2 tuntia
- c) 2-3 tuntia
- d) 3-4 tuntia
- e) yli 4 tuntia

17. Mitä yleensä teette **viikonloppuisin** vanhempiesi kanssa yhdessä?

18. Jos viettäisit unelmiesi päivän yhdessä vanhempiesi kanssa, mitä tekisitte?

Kiitos vastauksista 😊